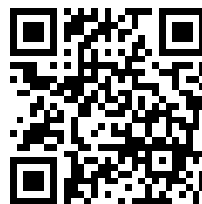

M. de Ruyter

[illegible]

134. 26[a]

EEN SCHOONE HISTORIE

VAN DE EDELE

JAN VAN PARYS,

Koning van Frankryk: die, door zyn groote Vroomheid, Geschikt-heid en Subtielheid, verkreeg en Trouwde de Dochter van den Koning van Spanjen, dewelke ondertrouwd was met den Koning van Engeland, zeer aangenaam om te lezen.

Te AMSTERDAM, by S. en W. KOENE, Boekdrukkers in de Boomstraat.

VOORREDE.

Ter eere van God, onze Schepper en Verlosser der gantsche menschelyke natuur, mogen wy doen en zeggen in deze vergankelyke Wereld, iets dat hem behagelyk is en aangenaam zy, en ter bevoordering onzer arme zielen, door middel zyner heilige ontfermingen. Maar, omdat onze arme bo[illegible]id terstond vermoeid en bekommerd is, te leezen of te hooren, dingen die onze zaligheid aangaan, en de vertooningen van onze zonden, en dat zy welhaast en lichtelyk hun neigd tot gebreken en zonden, en dat 'er groot kwaad hedendaags geschied, om dies wille dat een iegelyk ligtelyk verstand heeft in ongestichte redenen, waar uit groot kwaad komt, en om te vermyden de ledigheid, (die de Zuster is der zonde,) zoo hebbe ik in het licht willen geeven, een' vermakelyke historie, en daarom is het zaake dat 'er iets is dat niet is zoo dat behoord, dat men het my vergeeven, want ik heb die gemaakt zoo na en gelyk der waarheid als het my mogelyk is geweest, om te vergaderen de oude Geschiedenissen, en die te toonen en te doen blyken de Lezers die den arbeid zullen doen om die te lezen.

Hoe de Koning van Spanjen de Koning van Frankryk om onderstant bad, en hoe de voorz. Koning van Frankryk hem beloofde te helpen.

Het eerste Capittel.

Daer was voormaels in Frankryk een Koning / zeer wys ende vroom / dewelke hadde eenen schoone Zoon van den ouderdom van drie jaeren / geheeten Jan / ende hy en had 'er geen meer by de Koninginne zyn Huisvrouwe / die een notabel en wyze Vrouwe was. Zo hield hem op dat pas de Koning te Parijs / met den meestendeel van de Baenderheerschap zyns Ryks in groote genugte en solaes / want doen en was 'er geen tydinge van oorlog in Frankryk; waerdoor dat de Koning ende alle zyn Edele Baronnen in zeer groote triumphe ende rykdom overvloedelyk toenamen. Op eenen tyd als de Koning uit de Kerke kwam / verzeld met zyn Vryheeren ende Ridders / ende was of stond in den ingang van zyn Koninglyk Paleis; (want op die zelfde dag hield men een heerlyke Feeste /) zoo kwam voor hem de Koning van Spanjen / dewelke met zeer groot geween ende verzuchtingen hem liet zinken voor de voeten des Konings van Frankryk / ende terstond neigde hem de Edele Koning van Frankryk / om hem te doen opstaen / want van stonden aen kende hy hem / maer de Koning van Spanjen en wilde in geender manieren opstaen / noch hy en kon niet spreeken / maer hy maekte groot verzuchten / waer af de Koning groote deernissen ende mede-

zyde hadden / ende alle de Baronnen ende Ridders die om hem stonden. Als hy zag dat hy niet woude opstaen / zoo zeide hy hem deeze woorden of diergelyke: lieve Broeder van Spanjen / ik bidde u dat gy u oprechten / ende dat gy uwe zwaeren toorn een luttel bedwingen wild / tot dat wy de zaeke weeten / want in goeder trouwe gelooven wy u / dat wy na ons vermogen u zullen helpen om die tot een einde te brengen / ten besten als ons mogelyk zyn zal / is 't dat wy dat doen konnen. Doen bukte hy wederom en hy hief de Koning van Spanjen op / dewelke begost te zeggen zeer misthroostig wezende / ende roepende met luider stemmen / Allerkerstelykste ende Machtigste Koning / ik bedanke u ootmoedelyk van de schoone bedingen of prezentatie / die uit uwe milde genade u beliefd heeft my te doen. Ende om dat gy ende uw Voorzaeten zyn bewaerders van alle Koningjlykheid / Edeldom / ende gerechtigheid / zoo ben ik gekomen tot u om u te zeggen myn ongeluk / ongeval / en drukkelyke klagte. Weet Heere / dat tot groote onrechte en zonder redenen / ende onder den schyn van een nieuwen tribuit / die in myn Ryk hadden ingezet geweest om te wederstaen het verdoemelyk voorneemen des Konings van Granaten / die niet geloofd in onze Wet / (welk voorneemen hy gedaen hadden om myn Ryk ende het heilig Kersten Geloove /) de Edellieden van mynen Koningryke hebben / overmids hun valsch ingeven / 't volk verleid ende oproerig gemackt tegen my / dat zy my hebben willen dooden / ende ik heb hem moeten vlien zoo ik 't best heb gekonnen / in deze staet zoo gy my ziet; ende zy hebben de Koninginne / myn Huisvrouwe / ende myn eenige kleine Dochter / die niet meer dan drie jaeren oud is / belegerd in een van myn Steden / geheel Segovie / ende zy hebben raed gehouden om die te doen sterven / om te beter het Ryk na hunne wille te hebben. Ende als hy hem deeze woorden vertelden / zoo stort he rangynaheer / ende viel in onmacht voor de voeten des Konings van Vrankryk / dewelke hem deede van stonden aen opheffen ende ophouden / ende als hy was tot hem zelven gekomen / de Koning die zyns ontfermde / zeide hem in deeze manieren: lieve Broeder van Spanjen en wild door droefheid uw herte niet kwellen / maer hebt goede moed / al zoo gy hier te vooren altoos gehad hebt / want ik beloove en zweer u by mijn Geloove / dat ik morgen ten allervroegsten zal zenden brieven naer Spanjen / aen de Baronne ende Volk van den Ryke / ende is 't dat zy niet en willen gehoorzaem zyn / zoo zal ik gaen in persoon / ende zal ze brengen tot redelykheid. De Koning van Spanjen hoorende deeze toezeggingen / was hy wel blyde / ende zeide zeer ootmoediglyk tot den Koning / dat hy hem dankte van de deugd die hy hem geprezenteerd hadde. Hier af wierden de Baronne van Vrankryk verblyd / want zy groote deernisse hadden met den Koning van Spanjen / ende ook groot verlange om hun te oeffenen in feite van wapenen / want het was lange tyd dat in Vrankryk geen Oorlog had geweest.

Deeze heele dag wierd de Koning van Spanjen gefeesteerd / ende op dat pas en wierd van deeze materie niet gesprooken / dan vrolyk te zyn. Want doen begosten de Banderheeren ende Edellieden van Vrankryk met lancien te steeken uit liefde des Konings / om den Koning van Spanjen te verblyden.

Hoe de Koning van Frankryk schreef aan de Baanderheeren van Spanjen, dat zy zoude komen weder oprechten het onrecht ende oneere die zy hunne Koning gedaan hadden.

Het tweede Capittel.

DEs anderen daegs des morgens vroeg dede de Koning eene brief schryven / als gy hier na volgt: Op de kant boven in de brief

Brief stond geschreeven van Konings wegen ende des brief inhoud aldus: lieve ende welbeminde/ wy hebben gehoord ende ontfangen de klachte van onze lieve ende welbeminde Broeder/ den Koning van Spanjen/ uwe natuurlijke Heeren/ inhoudende dat gy t' onrecht ende zonder oorzaeke hem hebt verjaegd uit zynen Koningryke/ en wat meer is/ gy hebt belegerd onze beminde Zuster/ zyn Huisvrouwe/ ende meer andere groote zaeken die gy hebt gedaen tegen hem/ welke zaeken een zeer kwaed exempel zyn tegen alle Koninglykheden ende Edeldommen. Waerom is 't dat wy willen weeten de waerheid van alle den handel/ om daer in te doen sulke punitie ende praviste/ als behooren zal met reden gedaen te worden. Want wy hebben hem genomen en gezet in onze bewaeringen/ hem ende zyn gezin/ ende zyn landen. U ombiedende dat gy van stonden aen ende zonder eenig vertrek met den Leger afscheid van de Koninginne uwe Landsvrouwe/ en maekt dat men haer sulke gehoorzaemheid bewyzen/ gelyk als te vooren/ voor uit geschil/ haer gedaen wierd/ ende gewoonlyk was te doen. Ende daertoe brenge van de uwen lieden die onder u zyn/ tot in getal van twintig/ met schoon geselschap/ sulke als u believen en goeddunken sal/ om te seggen de oorsaeken die u verwekt hebben om dit te doen/ om daer in redelyk te doen soo dat behooren sal. U kond doende dat indien gy daer in gebreklyk syt/ dat wy komen sullen in persoone/ ende daer sulke punitie over doen/ dat men daer een eeuwige gedenken sal. Gedaen te Parys/ den eersten dag van Maert. Boven op de voorschreeven brief stond geschreeven/ Aen de Baenderheeren/ ende 't Volk van Spanjen. De Koning hadde tesfond eene Bode spoede/ dewelke de voorschreeven brieven gegeeven werden/ ende de Koning gebood hem dat hy de meeste neerstigheid doen sonden/ die hem mogelyk waere/ en soo dede hy ook/ want in vyf weeken ging hy van daer ende kwam weder.

Hoe den Heraut de Koning van Frankryk de antwoorde bracht die hem gegeeven hadden de Baanderheeren en Rideers van Spanjen.

Het derde Capittel.

Als de voorschreeven Herant te Parys gekomen was/ ging hy aen 't Paleis afzitten van syn Peerde ende ging de trappen op/ ende kwam in de kamer daer de Koning was ende hy deede hem de behoorlyke reverentie/ ende seide: Heer u believe te weeten dat ik te Segovien geweest hebben/ aldaer ik gevonden hebben groot Volk voor de Stad/ die de Stad belegerd hebben/ ende de Koninginne is daer in/ ende ik heb uwen brief gelevert de Baenderheeren ende Hoofdlieden van de Armeye/ dewelke van stonden aen vergaderden ende sy deeden de brief leesen by eenen van hunnen Volke/ ende als zy dien hadden doen leesen/ zy deeden sy my op een zyde vertrekken/ ende namen raed. Ten einde van twee uren daer na of daer omtrent deeden my de voorschreeven Baenderheeren haelen/ ende deede my antwoorden met den monde alleen; seggende dat sy hun seer verwonderden/ dat gy op u neemd soo groote arbeid ende sorge van een saeke die geensins u aen en gaet/ ende dat gy u niet en set in sulken avonture noch perplexh/ hun lieden gaen te soeken in 't Land van Spanjen/ om dezer oorsaeke wille/ ende om generhande belostenisse die hun voorschreeven Heere u gedaen mag hebben/ ende soud gy u soo seer daer mede niet onderwinden; want om uwe brieven noch om alle uw dreigementen en sullen sy niet laeten hun voornemen te volbrengen/ ende sy seggen dat sy niet u met en hebben iets te doen. Ik begeerde van hun dat sy my wilden antwoorde geeven in geschrifte/

maer sy antwoorde my dat ik anders niet soude hebben/ ende sy geboden my dat ik binnen ses uuren het Leger ruimen souden/ ende kort daer na 't Land. Ende als ik sag dat ik anders niet en kon doen/ soo ben ik haestelyk wederom gekomen/ en my dunkt dat de Stad sterk genoeg is/ ende dat sy die niet en sullen kunnen inneemen in lange tyd/ is 't dat 'er victalie in is/ ende die Lieden goed ende getrouw syn voor hun Vrouwe. Als de Koning deeze antwoorde hoorde/ zoo was hy daer af kwalyk te vreeden/ ende niet zonder oorzaeke; maer de Koning van Spanjen ende de Baenderheeren van Frankryk waren daerom zeer blyde/ want zy hadden zeer wel gewilt dat de Koning derwaerds gereisd hadden met een magt van volk. Ende terstond ontboot de Koning alle zyne Baenderheeren/ Kapiteinen ende Hoofdlieden/ ende zonder eenig vertrek deede hy gereed maeken het geene dat van noode was/ om in Spanjen den Oorlog te beginnen/ tegen de Baenderheeren van den Landen. Doen werd daer zulk eene naerstigheid gedaen/ dat ten einde van de maend Mey naestvolgende den Koning uit Parys vertrokken met den Koning van Spanjen/ tot in het getal van vyftigduizend stryddbare mannen/ wel gerust of gewapend/ en hy kwam en passeerde te Bordeaux/ en van daer naer Bayonne.

Hoe de Koning van Frankryk kwam getrokken in Spanjen, en vond niemand op de weg dan de Ruwaard van Spanjen, met 25000 mannen die terstond de vlucht namen.

Het derde Capittel.

Als de Koning by Spanjen was/ zettende hy al zyn Volk in zeer schoone ordinantie/ ende gaf den last van der avantgarde den Koning van Spanjen. En kwa-

kwamen tot in Bascape altoos vast te saemen gaende / want zy en waere dan nimmermeer verre / de een van de anderen / dan twee of drie mylen. Ende zy en vonden geene avonture die men vertellen mochte tot dat zy waren wel verre in Spanjen / daer zy vyf en twintig duyzend vechtende mannen die hy vergaderd hadden / ende zy waeren zeer kwalyk gerust. Ende als zy de Francoizen gewaer werden / dewelke kwamen wel dik te saemen gedrongen ende in orden / soo ontviel hem de moed ende zy vloden van verbaerdheden / waer over de Francoizen geen groot werk en maekten want sy wouden gaen ophloppen het Leger dat voor Segovie lag; soo kwamen sy voor een stad die hun lieden geopend werd / geheeten Burgos / welke is eene van de beste Steden van de Lande. Ende de Koning van Frankryk nam se in genaden / om dies wille dat sy hadde soo haest gehoorsaem geweest.

Hoe de Ambassadeurs van de Baanderheeren van Spanjen kwamen voor de Koning van Frankryk.

Het vyfde Capittel.

De Koning van Frankrijk en de Koning van Spanjen lagen agt dagen stille in de Stad van Burgos / ende hier en tusschen zettende de Koning van Frankryk wederom in gehoorzaemheid een groot deel van de Steden die daer rontom leggen. Ende de geene die teeken gaven van wederspannigheid die deede hy te gronde afwerpen ende setten se te vuur en te zwaerde; de anderen / die tot genade kwamen / die vergaf hy also dat de roep daer af soo groot was over al Spanjen dat ze uit alle de Steden Burgerschappen ende kasteelen de sleutelen bragten / ende kwamen gehoorzaemheid beloven den Koning van Frankryk. Dan daer agt dagen gepasseerd zynde / gingen sy te Segovie / maer zy vonden op den weg de Ambassadeurs der Baanderheeren van den belegge / die kwamen aen den Koning om van peis te tracteeren / ende daer werden gedaen veel vertooningen aen den Koning van Frankryk / van wegens de Baanderheeren hun beklagende (met het groote onregt) van den Koning van Spanjen. Maer om hier af een korte conclusie te maken / de Koning van Frankryk die wys was / kennende hun ergheid / antwoorde / dat indien 't hun goed dagte / dat zy hun ter weer stelden want nimmermeer en zoude hy se in genade neemen / tot dat hy sag komen alle de Edelen op hun knieën vallende voor hunne Koning / om hem om genade te aenroepen / ende het Volk in hun hemden ende bloots hoofds / ende dat hy van den geene die daer de meeste schuld toe hadden / vijftig straffen zoude / op dat men daer den trouwelyk mogt gedenken. De geene die gekomen waeren om de voorschreeve boodschap te doen / waeren zeer verbaest / ende niet sonder goede redenen / ziende dat men de magt van Frankryk niet en koste wederstaen / ende dat alrede twee derde deelen van den Lande in syn handen was. En en wisten sy niet wat sy doen souden / dan dat sy verkregen van den Koning tien dage respyt / om deze tydinge te kennen te geeven / de geene die hun uitgezonde hadden. Ende als se by hunlieden gekomen waeren / en de gesegd hadden hun rapport / zoo waeren sy alle soo verslagen / dat de alderstoutste niet en wist wat hy zegge zouden.

Hoe het gemeene Volk, de antwoorde des Konings verstaan hebbende, hun in de genade des Konings begaven; ende hoe de Koning van Frankryk van de Koning van Spanjen onthaald wierd.

Het zesde Capittel.

Het gepeupel viel af / ende werd gescheiden van de groote Heere / waerdoor zien-

ziede dat sy niet en kosten wederstaen / soo kwamen sy alle ter genade des Konings / alsoo den Ambassadeur henlieden geboodschapt hadden. De Koning ontfing ze / onderbraegde neerstelyk na de principaelste oproerders van dit Volk / ende vier van de meeste Baenderheeren van Spanjen vond hy / die dit hadde beroerd / om te komen tot het Ryk na hunne wille. Deeze werden gevangen / ende tot fyftig toe van hunne medepleegers / die den Koning deede voeren agter hem / tot Segovye / voor de Koninginne / dewelke kwam in grooter eeren / ende seer schoongeselschap te gemoete den Koning van Frankryk ende haere Man vier mylen weegs verre. Als sy was gekomen voor de Koning van Frankrijk / soo knielde sy op beide haer knieën / van alsoo verre sy hem had gezien; ende van daer en wilde sy niet opstaen / tot de tyd toe dat de Koning wel haestelyk op sag die se ophief ende kuste. Ende de Koninginne / dewelke een seer wyse Vrouw was / zeide aldus: eilasie! seer hoog gebooren ende machtige / Koning! die goedertierlyke genade gedaen hebt / dese arme gevangene Vrouw / het is een onmoogelyke saeke voor alle menschen; maer onse Heere Jesus Christus geeve gratie / myne Heere / myne Man! ende my daer in te doen wat moogelyk is / ende hy wil daerin / door syn heilige goedheid / de rest voldoen. Behoude Lusier ende lieve Vrouwe! seide de Koning van Frankryk / die seer wel te vreede was / van syne goede onthaelingen ende wellkomste dat is vergolden / laet ons van geen dingen spreeke dan van goede genoegte te bedryven. Nu / gaet Vrouwe / besoekt de Koning van Spanjen / uwe Man / die komt hier agter. Dewelke sy zeide: als ik u sie / soo sie ik 't al. Daerom en sal ik niet verlaten / (by alsoo verre als 't u niet en mishaagd) tot in de Stad toe. Als de Koning sag de groote ootmoedigheid van deese Vrouwe / so deede hy haer opzitten te Paerde / ende hy keerde agterwaerts / ende hy leiden haer met hem met krachte tot de Koning van Spanjen / haere Man. Dewelke hem deede een groote feesteering ende wellekomme. Zoo reden zy alle drie / te weeten: de Koning van Frankryk en de Koning van Spanjen ende de Koninginne syn Huisvrouw spreekende van beiderhande saeken tot in de Stad van Segovy / dewelke al behangen was met Tapitserie op 't alderrykelykste en kostelykste als 't moogelyk was te doene. Ende de Edel Koning van Frankryk werd ontfangen met de meeste eere en ootmoedigheid als men doen mogt. Waer af hy ende alle syne Baenderheeren ende Volk van Oorloge seer wel te vreeden waeren / van de goede onthaeling die op dat pas hunlieden gedaen werd / ende zy waren zeer blyde dat zy zagen de schoone stad zo wel gereed gemaekt ende georganeerd als zy was. Want nooit hadden zy zulke dingen gezien.

Hoe de Edele Koning van Frankryk kwam in de Stad van Segovye, met de Koning en de Koningin van Spanjen, en ook de Gevangen, om punie dat over te doen.

Het zevende Capittel.

De Feeste duurde vijftien Dagen lang in de Stad van Segovye / ende daer werden gedaen schoone Batamenten ende Steekspeelen die ik laete te schryven om de kortheids willen. Maer de Koning van Frankrijk deed Justitie doen over de geene die dit onrecht begonnen hadden tegen de Koning van Spanjen. Zoo deede hy ten einde van vijftien dagen oprechten eene stellagie / regt in 't midden van de Stad / ende voor al het Volk deede hy onthalzen de vier principaelste die schuld hadden in deze zaeke; daer na zond hy in elke groote Stad vijf van de anderen / om een voorbeeld te geven den Volke van wel te die=

dienen leckere gebooysaem te zyn hunnen Koning/ beter dan zy te voren gedaen hadden/ ende dat een engelyk daer aen eenen goeden spiegel nemen zoude. Na dezen zette hy den Koning van Spanjen in zyn koningryk/ ende hy wert beter geloont ende ontzien dan hy oyt en hadde geweest daer te vooren. Dit gedaen zynde/ wert de Koning van sinne wederom te keeren na Vrankryk met zyn volk van wapenen/ want hy hadden 't geheele landt in goeden vrede ende eendrachtigheyt gezet.

Hoe de Koning van Spanjen presenteerde den Koning van Frankryk Tribuyt te geven, ende van 't goet onderwys des Konings van Frankryk voor zyn vertrek.

Het agtste Capittel.

Als de Koning ende de Koninginne van Spanjen sagen dat de Koning wilde wederkeeren na Vrankryk/ so en wisten zy niet in wat manieren zy haer zouden danken van der deugt ende eere die hy hun-lieden hadde bewezen/ daerom knielden zy voor al het volk voor zyn voeten neder/ seggende: Alderhoogsten geboren ende mogende Koning/ wy weten wel dat gy hier niet en moogt lange blyven om de sacke van uwen koningryke. Zoo weeten wy ook dat ons niet mogelyk is te komen vergelden in eeniger maniere datter zy; maer nochtans 't geene dat in ons macht is/ begeeren wy geerne te doen ende te vervullen tegen u. Zoo bidden wy u ootmoedigelyk/ dat gy wilt insetten op ons ende op onze na komelingen zulken tribuyt ende in houden als 't u believen zal/ want dan u ende uwen na komelingen willen wy van nu voortaen houden onse koningryke als goede ende getrouwe ondersaten/ want het is wel redene. Als de Koning dezen woorden hoorde/ zoo hadde hy daer mede zeer groot medelyden/ ende hem opheffende/ antwoorde hy: Lieve vrinden/ gelooft my dat gerechtigheyt om landen te winnen ende te krygen my niet en heeft doen komen in dit koningryk/ maer de begeerte ende wille om gerechtigheyt te vermeeren/ ende de Koninglyke eere te bewaren en te onderhouden; zo bidde ik u dat men niet meer en spreeke van deze woorden/ maer ik late u/ ende scheyde van u op zulke leere/ dat gy niemand overlast en doet/ maer denkt dat gy wel doet en wysselyk regeert uwe ondersaten in goede gerechtigheit ende in de vreeze Godts/ want door zulken middel suldy voorspoedt hebben/ ende niet anders: ende is 't dat u yet overkomt laet het my weten/ want zonder eenige foute ik zal u onderstant doen ende helpen/ als sy sagen de groote liefde en goedt-hertigheyt die de Koning tot hun lieden hadde/ zo nam de Koninginne haer dochter/ dewelke was van den ouderdom van vyf ofte ses maenden/ in haer armen/ ende zy quame voor den Koning van Vrankryk hem aenzoeken dat het hem beliefde te aenhooren een kleyne beede die zy hem doen wilde. Ik wilt geerne doen zeyde de Koning/ ende doe begost de Koninginne aldus te seggen/ Heere uitsdien dat de zaeke zoo staet/ dat wy in u hebben alle onze hopen/ zoo bidden wy u ende aensoeken/ dat deze arme dochter/ die gy hier ziet in myn armen/ u bevolen zy: wy en hebben geen hope nimmermeer ander kinderen te hebben/ want wy zyn alree tot onze dagen gekomen/ daeromme ist dat haer God gratie geeft dat zy komen mag tot bekwaeme ouderdom om eenen man te nemen/ zoo believe u haer te versien van eenen man zoo 't u believen zal/ en zoo gy sien zult dat haer van node zal zyn/ ende dat gy den zelven geeft het regement van dezen lande. Want wy willen dat van uwentwegen hier een Koning gezet worde/ alsoo 't u goet dunken sal/ want 't is redene. Als de Koning van Vrankryk

ryk sag haer groote ootmoedigheyt/ soo werdt hem syn herte wee-moedig / ende had groote deernisse met hun-lieden / ende hy antwoorde hun in deser maniere: Lieve Vrienden ik danke u van de groote gunste die gy tot my-waerds hebt/ ende weet dat uwe Dochter niet en is t' ontseggen / ende ist dat Godt mynen Soone gratie geeft te leven tot volwassen ouderdom / ende uwe Dochter/ soo soude ik seer blyde syn dat sy in den houwelyken staet t' samen gevoegt werden / ende is dat my Godt gratie geeft tot dien tydt te leven / ik belove u dat myn Soon geen ander Wyf hebben en sal dan uwe Dochter. Helaes! Heere om Gods wille genade / en bespottet niet / ende denkt niet dat myn Heere mynen man ende ik sou vermetelyk syn / dat wy 't gesyt hebben ende aengesocht te dier meyninge dat gyse nemen soudet voor uwen Soone/ maer alleenlyk voor eenigen Heere van uwe Baronne / sulken als 't uwe goetheidt believen sal / want gy soud' ons te veel eeren bewysen dat gy haer gaeft myn Heere uwen Soone. Seeker seyde de Koning dat geseyt is dat blyft geseyt. Ende ist dat het Gode believt dat wy leven / soo sal daer af meer gesprooken worden / want wy en kunnen wy niet wel iets anders daer af gedoen / soo sullen wy dan Oorlof nemen aen u. Voorwaer seyde de goede Koninginne / soo verre als 't u believt / myn Heer mynen Man ende ik met onse Baronder-Heeren sullen u geleyden tot Parys toe / want ik hebbe seer groote verlangen ende begeerte om te siene myn Eerweerdigste Vrouwe de Koninginne van Frankryk. Myn vrienden (antwoorde de Koning) gy en kondt op dit pas niet wel komen / ende het en behoort ook niet / want uw volk 't welk korts onder subjectie gebracht is geweest / macht lichtelyk in uwen afwesen verleidt worden in korten tydt / om dies wille dat alle de misdadige niet doodt gy syn / noch ook de vyanden ende Magen der geener die gestraft syn / dewelke mochten maken ofte bestaen tegen u eenige wraeke ofte eenige quade muyterye. Waerom ist dat u believt / ende ook soo rade ik u dat gy geensins van hier en scheydt / maer dat gyse alleenlyk onderhoudt in goeden peys ende liefde / ende houdt u op uwe hoede / ende doet goed recht aen den Armen als den Ryken / en vreest en bemint Godt / ende dient hem voor alle andere werken / want alle goet sal u daer af komen / ende sonder syne gratie en kond' gy geen goedt verwerven: Ik beveele u ook den staet van onse Moeder der Heylige Kerke / ende de Armen / de welke syn de Leeden ons Heeren / ende siet wel toe dat sy niet wordet en verdrukt noch vertreden / ende hy sal u helpen. Ende na dit schoon onderwys / ende leeringen / welke de Koning hun-lieden dede in de tegenwoordigheyt van veel groote Heeren / Baronnen ende Ridders van name / soo wel van Frankryk als van Spanjen / soo namen sy Oorlof d' een aen d' ander / met groote weening ende misbaer des Konings ende der Koninginne / ende der Landt-saten / die hem geselschap hielden eenen seer langen tydt. Ende de Koning van Spanjen schonk groote ende ryke lyke giften den Koning ende den Baender-Heeren ende Ridders van Frankryk / alsoo dattet niemandt en was in de Heyrkracht kleyn noch groot / hy en beloofst des hem / ende hy en hielde den Koning van Spanjen voor een vroom ende machtig Koning. Soo deden sy menigen dag reyse dat sy te Parys quamen / daer sy seer blydelyk ende eerlyk ontfangen werden / ende die feeste duerde acht dagen. Daer na nam een yegelyk Oorlof van den Koning ende wel te vreeden na hun huys-waerdt.

Hoe

Hoe de Coning van Vrankryk sterft, waar af men grooten rouwe bedreef, over 't geheele Koningryk van Vrankryck.

Het ix. Capittel.

DE Edele Coningh van Vranckryk ten eynde van vier of vyf Jaren daer naer kreegh een sieckte die hem lange by bleef/ ende ten laetsten sterft hy/ 't welk groote schade was voor 't Landt, ende over hem wert grooten rouw bedreven over 't geheel Koningryck sonderlingh de Coninginne/ die hem seer lief hadde: To wert hy gebalsemt/ gelyck als sulcken Prince toebehoorde/ ende hy wert in 't graf geleyt/ ende de uytvaert gedaen so het betaemde. De Coninginne die wys was/ nam op haer 't Regiment van den ryeke/ om dat haer Sone noch jonck was/ ende sy regeerde dat in goede vrede/ gerustheyt ende eendrachtigheyt van Justitie. Ende luttel tydts daer na wert myn Heere Jan haer Soone koninck gemaeckt/ waer of dat alle 't Land door een wonderlycke blydschap bedreven wert. Soo sullen wy aflaten te spreecken van hun lieden/ ende wy sullen wederkeeren tot de Coningh en de Coninginne van Spangien/ welcke wel onderhielden de goede leeringe die de Coningh van Vranckryk hun gegeven hadde/ ende sy gouverneerden hun Landt en Coningryk in goede vrede/ gerechtigheyt en liefde van hunne ondersaten.

Hoe de Coningh van Spangien zeker tyding kreegh dat de Coning van Vrankryk gestorven was, waar af hy en de Coninginne grooten rouw bedreven.

Het x. Capittel.

OMtrent dese tydt quam de tydinge in Spangien hoe de Coning van Vranckryk was gerepst van lyf ter doode/ waer door dat grooten rouwe bedreven werde van den Coningh ende de Coninginne ende alle de Waender-Heeren van den Lande. En daer en was geen Clooster/ kercke noch Convent/ de Coning ende de Coninginne en deden daer Uyt-vaert/ Gebeden ende Gratien doen voor de ziele des Conings van Vranckryk. Ende de Coning ende de Coninginne droegen een Jaer den rouw/ ende sy deden daer inne seer wel soo sy schuldigh waren. Nochtans en is geenen rouw soo groot/ die ten eynde van sekeren tydt niet en stille/ ende dat mense niet en vergeete: Ende sonderlinge als de partyen soo verre geseten syn de een van den anderen. De Coning ende de Coninginne van Spangien deden haer Dochter seer wel op brengen/ ende sy dede haer leeren alle goede manieren/ ende alle Talen spreecken/ alsoo dat men geen Dochter en wist in 't geheel Coninkryk van Spangien/ schoonder/ wyser ende bevallijcker noch beter gemaniert dan sy was. De Vader ende Moeder/ te weten de Coning ende de Coninginne wierden oudt/ ende en hadden anders geen Kinderen dan die Dochter/ van den ouderdom van vyftien Jaren. Ende sy dachten in hun selven dat het van noode was ende tydt om beter te doen ende tot hunnen troost/ dat mense bestede aen yemant die 't Ryk regeeren mochte. Ende sy deden vragen in alle Lande/ ofte men soude mogen eenen Man vinden die bequaem ware voor de voorseyde Dochter: Want sy hadden van al tot al vergeten de belofte die sy den Coning van Vranckryk gedaen hadden/ soo dat ten lesten dese tydinge quam aen den Coning van Engelandt/ die doe ter tydt Weduwer was; Waer door hy hem bereydt dat hy eenen Ambassade soude senden in Spangien.

dewelke hem seer wel feesteerde. En de alsoo als sy 's avonts over de maeltyd saten/ soo verklaerde de Koning van Engeland de Koninginne de oorsaeke van syn reyse/ ende waerom hy door Vrankryk passeerde ende hy preesch wonderlyken de schoonheyt ende de verstandigheyt van de Maget. Ende over Maeltyden wert van geen andere materie gesproken/ want de Koning van Engeland hadde daer grooten sin toe/ ende sonderlingen gelijk dese oude Mans/ die terstond gebreydelt ende getoomet syn. Na den eten quamen alle de instrumenten ende sy dansten/ ende sy bedreven de meeste geneugte als haer mogelyk was. De Koning van Engeland verlangde seer na den Jongen Koning van Vrankryk: Ende na dat sy lange den tydt overgebragt hadden/ soo ging de Koning van Engeland ende vertrok met alle syn Lieden/ dewelke seer blyde waren van de onthalinge ende van de eere die de Coninginne hun lieden gedaen hadde. Als nu de Koning in sijn Kamer was/ soo begosten sy de Koninginne wonderlyken te prysen/ die hun lieden soo grooten eere bewesen hadde. Als de Koninginnen in haer kamer was/ soo quamen haer de woorden wel te voren/ die de Koning haer Man saliger haer gesept hadde/ als hy wederom quam uyt Spanjen; hoe hy beloofst hadde synen Soone te geven de Dochters des Konings van Spanjen. Ende ook hadt sy wel gewist dat haer Sone gehuwt had geweest. Soo dede sy halen den Hertog van Orleans/ ende den Hertog van Bourbon/ die in Spanjen geweest hadde met den Koning van Vrankryk/ en seyde tot hunlieden aldus: Lieve Kosyns ik heb u doen halen als myne en myns soons principale Vrienden. Gy hebt gehoort de groote deugden die men seyd te syn in dese Dogter van Spanjen/ het is tyd soo gy siet dat de Koning myn Sone gehuwt sy: Soo ik heb gedacht dat men geen schoonder huwelyk en soude mogen vinden/ is 't dat de Dochter sulks is als men seyt. Daerom bid ik u dat gy my daer in raet want ik geloof wel/ waert sake dat den Koning van Spanjen wiste dat myn Soon haer soude wille hebben/ dat hyse hem geerne geven soude.

Die Heeren sagen op de Koninginne/ ende seyden haer dat sy niet beter en kost gedaen. Ende sy gaven hun selven groote schuldt dat sy niet eer daer af gesproken en hadde: Ende daerom gingen sy ter selver ure/ in 't Bosch van Ardennes tot hunnen Koning/ om hem die nieuwe maere te seggen.

Hoe den Hertog van Orleans ende den Hertog van Bourbon by nachte kwamen in 't Bosch van Ardennes om met de Koning te spreeken.

Het xiiij. Capittel.

De twee Graven van de Koninginne gescheyden zynde/ trokken zy na den Koning/ den welken zy vonden slapende/ maer zo haest als hy wiste dat zy gekomen waren/ soo dede hyse halen/ om te weten wat hun redenen soo spade te komen. Ende als zy lieden den Koning vertelt hadden de materie die tusschen syn Moeder ende hun lieden geweest hadde/ soo seyde hy tot hun lieden dat sy souden gaen slapen/ ende dat hy smorgens vroeg daer op gepeyst souden hebben/ ende hy soude hun daer op antwoorden/ daerom namen de Baenderheeren Oorlof aen hem/ ende sy gingen tot hun ruste. Ende als sy weg gegaen waren/ soo meynde de Koning te slapen/ maer hy kon niet/ soo waekte hy den geheelen nacht/ denkende op de schoonheyd die sy hem geseyd hadden die in de Dochter was/ want sy was hem alrede in syn hert gekomen/ maer hy bedochte

dachte dat sy hem geweygert mocht worden/ om dies wille datse de Koning van Engelandt alreede ondertrouwt hadde. Doe overleyde hy in hem selven een seer schoon maniere en vreemt om te doen/ de welke hy in syn verstandt voor hem nam te doen en te volbrengen/ ende hy bragtse ten eynde soo wysselyk als oyt Man dede. Als 't dag was 's morgens/ so stond de Koning op/ ende hadde dit werck niet vergeten/ so seyde hy tot de Baenderheeren: Ik wil gaen tot myn Moeder de Koninginne soo heymelyk dat men niet gewaer en worde/ gaet gy lieden voor/ ende gaet my vergaderen alle die meeste van mynder raede ergens op een secreete plaetse. Terstont scheyden de Baenderheeren van Ardenne/ ende quamen te Parys/ want het niet verre en was/ ende kwamen by de Koninginne/ ende seyden haer 't geene dat sy gedaen hadden/ ende hoe de Koning bedektelyk quam/ want hy niet en wilde gekent syn van de Engelsche/ om dat hy wiste dat de Koning een sonderling affectie ende begeerte tot deser saken hadde.

Hoe de Koning van Vrankryk secretelyk by zyn Moeder kwam, en raad hielden, en van zyn toerustinge om na Spanjen te trekken.

Het thiende Capittel.

Des Morgens heel vroeg quam de Koning tot syn Moeder/ en deede terstont vergaderen alle de principaelste Baenderheeren en secreetste Raden/ en seyde: Myn

Myn lieve Vrouw Moeder ik heb verstaen d'oorzaecke waerom gy my ontboden hebt/ ende daer op genoeg gedacht; Ende ik weet wel dat gy noch myn Magen die hier syn my niet en soude willen raden dat niet en waer myn eere ende profyt. Is 't dat sake sulks is/ soo men seyt/ so soude ik wel willen daer na hooren/ want niets beters en soude ik konnen vinden. Maer ik sie daer in groote letselen/ om dieswille dat sy ondertrouwt is aen den Koning van Engeland/ diese gaet trouwen. Hieromme en sal de Koning van Spanjen misschien syn belofte niet willen breken: Ende waer dat alzo/ dat soude ons een groote oneere syn. Het ander punct is/ is 't dat de Koning van Spanjen ons haer toeseyt/ ofte verleent/ ende als wy haer gesien sullen hebben/ sy ons niet aen en staet/ dat soude wederom eene groote vrichtigheid syn/ dat wy haer hadden doen verliesen haer eerste houwelijk. Ende soo gy weet het is een saeke die behoort te komen uyt vryen wille/ want 't Huwelyk is een lange kousse. Ende om dese twee puncten dan een slot ende een eynde te geven/ so heb ik gedacht te reisen naer Spanjen in verkleedt ende verborgen habyt/ in soo grooten triumphe als het mogelyk ware/ ende ik sal mynen naem veranderen/ en de ik sal myne heirkracht doen trekken door eenigen anderen weg/ ende mynen wagen/ de welke alle dagen van my tydinge hebben sullen. Ende als ik daer gekomen sal syn/ na dat ik sien sal de handelingen van te Trouwen of niet/ soo sal ik 't doen. So bid ik u dat gy u hierop wilt versinnen ende daer af uwe meeninge seggen/ want ik en sta soo vast niet op myne opinie/ ik wil wel uwen raedt volgen. Als de Koninginne haren Sone soo wysselyk hoorde spreken/ so was sy daer af seer blyde/ ende so waren ook alle de gene die van den rade waren/ daer na zoo zeyde de Koninginne: myn alderliefste Sone/ my dunkt dat gy u voornemen wysselyk genomen hebt/ te reisen in sulker manieren als gy beschreven hebt. Want principalyk en behoort geen huwelyk gemaekt te worden/ als de partye niet gewillig en syn/ ende dat sy daer toe komen door goede ende waerachtige liefde: Anders soo komt daer groot ongeval ende quaeds uit/ daerom ben ik van uwer meeninge/ alsoo nochtans dat gy met soo grooten staet alst mogelyk is daer heenen gaet/ of by avontuur gebeurde dat 't huwelyk gemaekt werde/ want myn Heer uwe Vader quam van daer in grooten triumphe ende eere: daerom en meugt gy uwen staet niet verminderen. Want het is van noode dat gy daer seer prachtig zyt/ om altoos u lieder Coningryk te eeren en te doen ontsien. Om kort te maken/ sy waren alle van deser opinie. Ende alst al gesloten was/ soo ordineerde men dat de Jonge Koning den Koning van Engeland niet sien en soude van heimelijk/ op dat hy van hem niet gekent en werde. Ende het werd geordonneert/ dat men de gulden ende syde Lakenen/ de schoonste Cleinodyen/ ketenen/ halsringen/ ende andere dingen die totter sake dienen mochte na Spanjen soude voeren/ ende dat men des een deel laten soude om te helpen den Koning van Engeland daer mede te gerieven/ ende dat de Coninginne hem ophouden soude seven of acht dagen/ tot dat de Koning van Vrankrijk soude bereid syn om te reisen. De Koninginne dede openen alle des Konings schatten/ die wonderlyken groot waren/ want hy en had noit oorloge gehadt dan in Spanjen/ daerom werdt daer gevonden groot overvloedigheid van ryckelyke juweelen/ welke de Koning nam om met hem te voeren. De Hertog van Orleans had den last om de gereedschap te maken van 't geene dan van noode was. So nam hy hondert van de eerlykste Banderheere van den huse

des

des Coninck/ die van zyn ander [illegible] ende hondert zeer schoone jonge pagien. Doen dede de Hertog van Orleans kleeden met sulke Livereye als hem docht 't beste te zyn. De Koning bleef [illegible] in 't Bosch van Ardennes/ ende seyde de Hertog van Orleans/ dat hy de meeste neerstigheyt doen soude als mogelyk ware/ ende dat so haest als de pagien ende Wonderheeren gereet waren/ dat hy die tot hem brengen soude te Ardennes. Ende hier en tusschen de Hertog van Orleans ende van Bourbon die den last hadden/ deden gereet maken twee hondert wagens van de meeste van den lande/ ende viertien [illegible] Ridders oft Schiltknechts met de Schiltknechten ende Pagien/ om te leyden ende geleyden 't groot getal van koffers ende bagagien ofte mudden die hy voerde. Want daer in waert geleyt 't gulde ende syde laken/ kleynodien ende ontallyke rycke [illegible]/ ende hy dede mede leyden met de [illegible] wagens/ [illegible] ende [illegible]/ die anders niet en deden dan kleederen maken/ van menigerhande manieren. De [illegible] hadde den Coning van Engelandt [illegible]/ [illegible] tot dat haer [illegible] gerecht was/ welke hier binnen dede soeken gulde ende syde lakenen ander bagagie om haer te [illegible]/ maer sy vonden die seer weynig/ want de Coning van Vrankryk had genomen al 't beste ende schoonste: Maer of de Engelsche seer [illegible] waren/ dat in sulken staet als Parys/ soo weynig syde lakens was/ nochtans moesten sy in dank nemen 't gene datse vonden. Hier en tusschen was de Coning van Vrankryk gereet om te scheyden/ ende sy reysden met benden/ d' een door d' een plaetse/ d' ander door een andere/ alsoo dat de Coning van Engelant des niet gewaer en werdt.

Hoe de hondert Ridders met de Pagien voor den Koning van Vrankryk kwamen te Ardennes, ende met hem in ordonnantie weg reysden.

Het xij. Capittel.

De hondert Wonderheeren ende die hondert Pagien/ quamen in schoone ordonnantie voor den Coning te Ardennes/ seer [illegible] gekleedt na den tydt die doe was. Want sy waren alle gekleedt met Fluweel/ geboort rondomme met louter gout/ en de Wonderheeren waren van syn [illegible]. Sy waren wonderlyk en moy ende wel gerust/ maer boven alle was de Coning van Vrankryk de schoonste en de [illegible]/ want hy was een schoon groot Man. Doe verboodt hy den [illegible] aen syn Volk/ dat se niemandt seggen en souden wie hy was/ dan dat hy hiete Jan van Parys/ ende dat hy enig rycke Burgers Sone was van der Stede/ die hem [illegible] gelaten hadden/ groote [illegible] ende groot goet na syn doode. Als hy wiste dat de Coning van Engeland 's anderendaegs wilde trekken uyt Parys/ soo schiet hy ende nam seynen weg door de Beausse/ want hy wiste wel dat de Coning van Engeland wilde trekken tot Orleans ende van daer te Bordeaux/ ende daerom reysde hy vooren tot Estampes/ ende als hy gewaerschouwt was dat de Coning quam/ soo schiet hy uyt Estampes/ ende reet door Beausse al [illegible] om te verbeyden den Coning van Engelandt. Ende het was op een dingsdag dat de Koning hem dede noemen Jan van Parys/ ende dat met de twee hondert groote peerden ende 't voorste volk door een weg/ ende syn Heyr door eenen anderen weg/ op dat de Coning sonder niet en soude gewaer worden ende dat geleyde de wagenen en schatten/ ende sy hielden alle [illegible] d' een van de ander/

C

ander/ d'Engelsche Koning schiet uit Estampes/ ende hy reet wel sterkelyk/ zoo zeiden hem zyn Lieden/ dat voor hun lieden was eenen hoop Volks zeer wel gerust/ ende datter goet ware iemant daer aen te zenden.

Hoe de Koning van Engelandt eenen Heraut sant, om te zien wat volk het was, die voor hun heenen trokken.

Het zeventienden Capittel.

Doe gebood den Koning van Engeland eenen van synen Herauten dat hy zoud gaen besien dien schoonen hoop/ ende ondervzoeken wie de Heere was van hun lieden/ ende dat hy hem groeten oude van zynent wegen: ende terstond scheid de Heraut van den Koning van Engelandt/ ende hy stak zyn Paerdt/ ende maekte zo veel dat hy quam zeer naby hun lieden/ ende besagze wel ofte geerne/ om datze in schoone ordinantie reden/ en alle de peerden even gelyk. So en wist hy niet wat doen/ want het dochte hem Engelen te zyn uit ten Hemel gekomen/ want van zyn leven en had hy nooit zoo schoonen hoop gesien. Soo nam hy eenen moed ende hy gaf hem in de bewaernisse Godts, en quam zeer naby de leste/ ende al bevreest ende bevende/ zeide hy: Godt groet u myn Heeren. Weet dat de Koning van Engelandt myn Meester die my volgt my send tot u om te weten wie de Hooftman is van dit schoon geselschap. Vrient seide een van hun lieden/ het hoort onder Jan van Parys/ onsen meester. Is hy hier? Ja/ antwoorde de Franchoysen/ hy rydt van verre voor. Dunkt u (seide gy) dat ik hem sal mogen spreeken? ende op wat Peert rydt hy? Gy sult hem wel mogen spreecken: maer gy moet u haesten ende lichtelyk ryden. Ende hoe sal ik hem kennen? Gy sult hem mogen kennen/ by dien dat hy gekleed is gelyk als d'andere/ maer hy draegt een kleine wit roedeken in syn hant. Doe bedankte hun de Heraut/ ende reed door t'gedrang/ siende soo grooten triumphe/ dat hy daer af bykans in dweperye stont/ soo reedt hy soo lange dat hy sach den geene die men geseidt hadde/ ende hy groetede hem eerwaerdelyk/ seggende: Seer hoog-geboren ende machtige Heere ik en weet uwe tytels niet/ daer ik u mede soude mogen eeren/ soo doe ik tegen u myn onschult. U believe te weten myn deuchtige Heere/ dat de Koning van Engelant myn meester my heeft gesonden voor uwe heerlykheid om te weten wat lieden dat gy syt want hy is hier seer by/ ende hy begeert seer te syn in uwe geselschap. Myn vriend gy sult hem mogen seggen/ dat ik my gebiede in syn goede genade/ ende ist dat gy een luttel lichtelyk aenrydet/ soo sal hy ons mogen achterhalen/ want wy en ryden niet seer sterk. Ende wie sal ik hem seggen dat gy syt? Myn vrient/ segt hem dat ik Jan van Parys geheeten ben. De Heraut en dorst hem niet meer vragen/ besorgde dat hy hem mocht vergen. Doen keerde hy weder tot synen Heere/ al verwondert van 't gene dat hy daer sag/ ende vertelde hem de triumphen en nieuw maren die hy gehoort ende gesien hadde/ en datter waren omtrent twee hondert Paerden al van eenen haere/ ende daer waren hondert Mannen ende hondert Pagien al van eender kleding/ ende van eenen ouder/ de schoonste lieden die hy ooit gesien had/ soo soude ik eer gelooven datter sterfselyke Geesten syn. Nochtans ben ik tot hun lieden gegaen/ ende heb soo veel gemaekt/ dat ik hun meester gesprooken ende van uwen wegen gegroedt hebbe. Ende hy heeft my geseit dat hy genoemt is Jan van Parys/ maer vorder en heb ik hem niet dorven vragen. Ende ook en isser geen onderscheit tusschen hem ende syn volk/ dan

dat

dat hy eenen witten stok in syn handt draegt/ ende hy is wonderlyk en feis boven alle d'andere/ en hy en ryd soo seer niet gy sult hem wel haest achterhaelt hebben.

Hoe de Koning van Engelandt Jan van Parys achterhaalde, ende t' zamen spraaken.

Het agtiende Capittel.

Wel aen laet ons ryden/ zeide den Coning van Engelandt. Ende hy geboodt syn opperste Baender-heeren dat sy by hem ryden zouden in braepe ordinantie. Soo reden sy soo lange dat sy quamen ende genaekten aen de achterste. Ende als hy die sag/ soo was hy daer af seer verwondert/ ende hy groetese minnelyk/ ende sy antwoorden hem ende groeten hem wederom. Myn Heere (seide de Coning van Engeland) ik bid u dat gy my wilt wysen Jan van Parys/ om dies wille dat men my geseid heeft/ dat hy Heere is van desen hoop Volks. Heere (seiden sy) wy syn syne Dienaers; Gy sult hem vinden een luttel vorder/ aldaer draegt hy eenen witten stok in syn hand/ ende hy ryd voor om des stoks wil. Doe seide de Coning van Engelandt/ ik gae hem spreeken/ ende soo lang reed hy siende hier ende gunder/ dat hy quam tot Jan van Parys/ ende groete hem seggende. God geeve Jan van Parys eere ende vreugt/ ende en belgt u niet/ want ik en weet den tytel niet van uwe principaele heerlykheid. Heere (zeide Jan van Parys) gy weetet wel/ want Jan van Parys dat is mynen rechten tytel: Zyt welkome/ ende is 't dattet u belieft gy zult my den uwen zeggen. Geerne seide de Koning/ ik heete de Coning van Engeland: God gebe u geluk/ zeide Jan van Parys/ ende waer reist gy in dese conroye? Certein seyde de Coning ik gae in Spanjen den Konings Dogter ten houwelyk nemen

Godt geeve u een goet jaere/ seide Jan van Parys/ ik ga den tyd korten achter Lande/ want het verdroot my seer te Parys te syn/ en daerom heb ik gedacht dat ik wil gaen tot Bordeaux ende elders is 't dattet in mynen sin komt. Nu segt my beminde Heer seyde de Koning/ als 't dat u belieft/ van wat staet syt gy/ die sulken meenigte van Volke met u leidet/ want het is de schoonsten hoop die ik ooit sag. Voorwaer (antwoorde hy) ik ben een ryk Borgers Soone van Parys welke lang overleeden is/ ende liet my veel goets achter/ soo gae ik des een deel verteeren/ kan ik/ ik sal wederom ander vergaderen. Hoe vergaderen zeide de Coning/ ende voert gy al dezen staet op uwe kosten? Ja ik certein (seide hy) ende 't is seer luttel voor my/ aengesien 't geene dat my myn Vader achter gelaten heeft. By mynder trouwen (seide de koning) gy sult haest ten einde syn/ want daer en is geen koning op Aertryk/ het en soude hem wel swaer vallen soo schoonen staet te onderhouden. Certein seide Jan van Parys/ daer mede en dorst gy u niet bekommeren/ want ik hebse wel meer elders; maer laet ons sterker aenryden/ want wy moeten heden op ses mylen na ten minsten by Orleans slapen. Doen gingen sy sterker aenryden dan sy pleegen. Ende de koning seide onderwysen tot syn Volk: dese Man is sot dat hy alsoo gaet 't syne verteeren achter Landen/ met soo grooten triumphe/ al ware hy ook een koning ofte keyser. Heere seiden syn Lieden/ hy heeft een seer schoon weesen/ ende ware niet wys/ hy en soude met geenen gelde sulken hoop Volks konnen vergadert hebben. Het is waer seide de koning/ ende ik en weet ook niet wat denken? maer het is my een onmogelyk ding om te gelooven dat een burgers soone van Parys sulken staet soude mogen blyven houden/ en daer na stak hy syn Paert ende kwam spreeken

met Jan van Parys/ die geen werk van hem en maekte/ dan als 't pas gaf ter goeder wyse. Soo hield hy hem seer schappelijk: ende hadde een seer scharp weselykheyt. Alsse waren by een vlekke geheeten Artenay/ soo seyde Jan van Parys tot den Coning van Engelandt/ welke seer sterkelyk op hem sag. Heere waert saeke dattet u beliefde in danke te nemen t' avont met ons te komen eten/ soo souden wy goede chere maken. Ik weets u grooten dank (seyde de Coning) myn Vrient/ maer ik bidde u dat gy met my komt/ ende wy sullen kouten van de dingen die wy gesien hebben. Ik danke u hooglyk (seyde Jan van Parys) ik en soude om geen saeke myn Volk willen verlaten. Ende als sy van veel dingen spraken/ soo reden sy soo lange datse quamen ter plaetsen daer sy logeeren souden/ aldaer vant hy syn Foeriers die de Herbergen bereydt hadden op 't kostelykste als men soude konnen beschryven. Want de Coks en Hof-meesters gingen voor/ op dat alle ding gereet syn soude als hy quame. Het welke de Coning van Engeland niet en deede. Daerom moeste hy voor goet kennen/ 't geene dat hy vant in de Gasteryen/ die dikwils qualyk geregt waren. Als sy nu gekomen waren by der Stadt/ soo ging yegelyk in syn Herberge met syn geselschap.

Hoe de Koning van Engelandt in zyn Herberge ging, ende hoe hem Jan van Parys van zyn goeden over 't avond-maaltydt sant.

Het xix. Capittel.

Als Jan van Parys in syn Herberge gekomen was/ soo was hy wel blyde/ want hy was seer wel voorsien ende de Avondt-maeltyde bereydt/ en daer was groote menigte van Wilt-braet ende geregelte van alle soorten/ want daer waren Lieden die anders niet en deden dan over Landt reysen/ om te vinden ende te koopen al 't geene dat hun-lieden van node was/ soo dat hun lieden niet en gebrak. De Coning van Engelands Volk doden slaen/ Ossen ende Hamels/ ende oude Hoenderen/ sulks als sy gevinden kosten/ ende kunde wel denken oft sy seer moede waren. Als 't tydt was d'avont-maeltyt te eeten soo dede Jan van Parys den Coning van Engelandt dragen in groote goude schootelen/ alderhande soorten van spyse/ ende Wyn met grooten hoopen: Waer af de Coning ende alle Engelsche verwondert waren. De Coning dankte se ende sat ter Tafelen om te eeten/ ter wyle dat dien kost warm was/ want syn eeten en was niet gereet. Groote sprake hadden den koning ende zyn Volk van Jan van Parys. Eenige seyden: Hy is wel dwaes dat hy alzoo synen Schat verteert/ dewelke onmoogelyk is dat hy hem lange deuren mach. De ander seyden/ voorwaer hy heeft nochtans fraey weselykheyt/ ende schynt wel een wys Man te syn. Seker (seyde d' ander) ik verwonder my van syn preutsheyt die hy bewyst/ want hy en maekte niet meer werks van den Coning dan van synsgelyke. Maer waer heeft hy soo haest dese provisie gevonden/ seyde de Coning/ die hy ons gesonden heeft ende wat een Keuken-werk heeft hy/ voorwaer het is hart om te gelooven die 't niet en sage/ nogtans is 't een schoon tyt-kortinge in syn geselschap te syn. Godt geve dat hy onsen weg reyse. Seker Heere/ seyde een Engels man/ soo doet hy ook tot Bordeaux toe/ alsoo hy seyt. Ik ben daer af seer blyde (seyde de Coning) wy en hebben hem niet te senden/ maer ik wil dat uwer sesse syn/ die hem sult gaen danken van de goeden die hy ons gesonden heeft/ ende gy sult hem vragen of hy wil komen slapen in ons Herberge? want ik geloove dat wy 't beste quar-

quartier hebben/ soo sult gy synen staet sien ende syn maniere van doen. Geern Heere/ ende wy sullen u daer af yet weten te seggen/ is 't dat hun belieft ons in te laten/ ende wy sullen Jan van Parys groeten van uwen wege/ ende syn Edel geselschap.

Hoe de Koning van Engelandt sandt sesse van zyn Baander-Heeren tot Jan van Parys, hem dankende van zyn goede die haar gezonden had, en hoe hy by hem in de Kerke quam.

Het xx. Capittel.

De Baender-Heeren des konings van Engelandt gingen heenen in het quartier van Jan van Parys/ 't welk sy vonden al begraven ende met Boomen beslooten/ ende wachters aen de Poorte. Doen waren zy al verwondert/ ende zy vraegden de Wachters wien datze aen gingen. Sy antwoorden hun: Wy staen onder Jan van Parys/ ende gy/ wien gaet gy aen? Myn Heeren/ wy syn van des konings van Engelands Volk/ die heeft ons gesonden aen Jan van Parys/ om hem te danken van den goeden die hy hem gesonde heeft. Ist dattet u belieft/ soo maekt dat wy hem spreeken. Geerne (seyden sy) want hy heeft ons bevolen/ dat men den Engelschen geen ding weygeren en soude/ om dies wille datse in syn geselschap gekoomen syn. De Baender-Heeren gingen binnen/ al verwondert van het geene dat sy sagen. Ende als sy waeren van 't Logys van Jan van Parys/ soo vonden sy ander Wachters die de Poorten bewaerden/ welke sy reverentie deden/ ende seyden de sake waerom sy quamen. Doe ging de capiteyn van dier Garde vernemen ofte hyse soude laten inkomen. Ende terstont als hy wederom gekomen was/ seyde hy tot de Engelsche: Myn Heeren/ ons Meester sit ter Tafelen/ maer dies niet tegen staende hy wil wel dat gy binnen komt/ volgt my. Hy ging voort de Baender-Heeren na/ ende als hy in de Sale quam soo viel hy op syn knien/ ende alsoo deden ook de Engelsche. Als sy sulken staen sagen/ ende dat Jan van Parys alleen aen de Tafel sat ende syn volk om hem/ ende de geene die hy toe sprak/ setteden hun knien op d' aerde/ soo waren sy daer af verwondert. De Sale was al behangen met kostelyke Tapitserye/ ende den Hemel ende de Vloer wel bespreydt/ ook feesteerde Jan van Parys de Engelse wel/ ende dede hun liede goede chiere. Ende eetende/ soo houtenden hy lange met hun lieden. En als hy gegeeten hadde ende de gratie geseyt was/ soo begosten alle soorten van Instrumenten te speelen met groote melodye. Men leyde de Engelsche om te eeten met de Baender-Heeren van Vrankryk, ende sy werden seer wel gedient/ ende al mee warme spyse. Soo verwonderden sy hun seer van de groote volheyd van goederen die daer waeren/ ende van de groote meenigte van Gout ende Silver werk dat daer was. Na den eeten namen d' Engelsche oorlof/ ende keerden weder tot den koning/ den welken sy vertelden al in 't lange/ 't geene sy hadden gesien: waer af hy hoe langer hoe meer verwondert was. Soo wist hy niet wat seggen/ dan dat hy hem niet verlaten en soude/ soo lange/ als hy hunnen weg houde woude. Smorgens ging Jan van Parijs ter kerke/ daer was een rykelyk Pauwelioen oft Tente gehangen. Ende daer na werdt de Misse begost met vraeye Sangers die hy met hem leyde. Dit werdt den koning vertelt/ dewelke quam soo haest als hy mocht ter kerken. Jan van Parys ontboot hem/ dat hy soude komen in syn Pauwelioen: Doe gingen sy hem halen: ende seyden hem Heere/ Jan van Parys bidt u/ dat gy

sout

soudt willen komen in syn Pauweljoen/ soo sult gy dat tot uwen gemakke syn. De Coning seide hun: Ik sal geerne gaen. Ende als de Coning in het Pauweljoen ging/ soo groetede hy Jan van Parys: dewelke hem weder groetende/ ende hy maekte hem plaetse by hem. Het was schoon om sien dat Pauweljoen van binnen/ ende de schoone kussens die daer waren/ als ook het Cieraet van de Capelle. Als de Misse gedaen was/ soo nam iegelyk oorlof/ ende sy quamen in hun Logys om te ontbyten. Jan van Parys sandt de Coning van Engelandt al warme kost/ alsoo hy s'avonts gedaen hadde. Daer na saten sy te Peerde/ ende reden in der manieren als gy gehoort hebt/ tot Bordeaux toe/ daer Jan van Parys syn Herberge altoos gemackt vondt/ ende t' elker maeltydt sant hy 's den Coning van Engelandt/ dewelke hem seer verwonderde van waer sy komen mochten/ in soo kleine Vlekken als sy somtyds hadden.

Hoe de Koning van Engelandt ende Jan van Parys te gader reden ende kouteden van hunne Reize.

Het een- en twintigste Capittel.

OP een tydt als sy reden over geen syde Bordeaux/ soo vraegde de Coning van Engelandt Jan van Parys/ oft hy gaen soude tot Bayonne/ ende Jan van Parys antwoordde ja. Ik woude wel (seyde de Coning) dattet met uwe reise gelegen ware/ te komen tot in Spanjen. Certein (seide Jan van Parys) misschien soo sal syn. Want komet my in den sin/ soo sal ik 't volbrengen/ believet Godt. Want niemant anders en ben ik onder worpen (naest Godt) dan myn sin oft wille. Want om geen Mensche die leeft/ en sal ik doen na mynen wille. 't Is een groot ding (seide de Coning) ende ist dat gy lange leeft/ gy sult uwe voornemen moeten veranderen/ of gy sult gevoelen wat armoede is. Seeker (seide Jan van Parys) daer voor en heb ik my niet te wachten/ want ik hebbe meer goeds dan ik sal komen verteeren myn leven lang/ ende den staet die ik houde. De Coning sag syn volk aen/ ende seide in hem selven/ dat dese Man niet wel by syn natuurlyke sinnen en was/ ende hy was heel verwondert/ ende hy en wist niet wat hy dunken soude. Maer soo veel wasser al/ dat Jan van Parys den Coning soo wel te vreeden hielt/ als hy ooit syn leven hadde geweest. Op een tydt soo begoste te regenen/ ende als Jan van Parys ende syn lieden sagen/ dat den regen quam met geweldt/ soo namen sy hun Mantels ende reiskappen/ ende quamen tot by den Coning/ dewelke hun gedorst te aensien in sulken doen/ datse hun niet en hadden te wachten voor den regen. De Coning seide; Jan van Parys myn vriend/ gy ende u volk hebt gevonden goede kleederen tegen den regen ende 't quaet weder/ want hy noch syn volk en hadden geen Mantels/ ende doe ter tyd en werden sy niet gebruikt in Engelandt/ ende ook en wisten sy de manieren niet om die te maken. Ende alsoo droegen de Engelsche hun goede kleederen/ diese hadden doen maken tot de Bruylofte. Want in hun Landt en wist men hier te spreeken van Malen te dragen ofte Bahuen te voeren. Waerom meugt gy wel denken/ hoe hun Cleederen te geraken waren/ sommige waeren lang/ ander kort/ d'andere gevoedert met Marters/ met Vossen/ en andere voeringen/ die gekrompen waren van den Water/ ende 's anderdaegs sag men 't Laken/ dat stont gerimpelt op de voors. voederingen die bedorven waren. Doen antwoordde Jan van Parys den Coning aldus: Heere/

Heere/ gy die een Koning syt/ ende een groot Heere/ sout u volk doen husen dragen om hun lieden te bedekken by tyden alst regent. De Koning begost om dese woorden wille seer te lachen/ ende antwoorde hem: Voorwaer myn vriendt/ men soude moeten hebben seer veel Elephanten om soo veel huisen te dragen. Daer na trok hy tot syn andere heeren/ seggende al lachende: Heb gy wel gehoort wat dese Gilde geseit heeft? en toont hy niet dat hy sot is? Hem dunkt om den grooten staet die hy heeft (dien hy niet verkreegen en heeft) dat hem geen ding onmogelyk en is. Heere (seide de Engelsche Baenderheeren) het is een lustige tydkortinge by hem te syn. Soo en behoordet u niet te verdrieten/ want hy doet u veel deugden/ ende ook reist gy met hem te vrolyker over Landt: ik woude datter Gods wille ware dat hy woude met u ter Bruiloft gaen/ want alle uwen staet sou daer by ge-eert worden/ in ten dat hy hem aen u verhuuren woude/ ende dat gy hem een goede somma gaeft. Ik soude wel willen seide de Coning/ maer waert sake/ dat hy seide dat hy niet van onsen Volke en ware/ dat soude ons een groote verachtinge syn/ de Vrouwen souden onsen staet luttel achten tegen de synen. Voorwaer seide de Baenderheeren/ gy segt waer. Soo lieten de Engelsche niet mede hun redene varen/ want de regen viel hun soo swaer over den hals/ dat daer niemand en was/ hem en verlangde na de Herberge. Als sy in de Stadt war/ soo ging iegelyk logeeren ter Herberge die hem bereidt was. Maer Jan van Parys sondt altoos de Koning van Engelandt van syne goeden.

Hoe dat in 't passere van een klein loopend Water veel van des Konings volk verdronken, ende hoe jan van Parys ende zyn volk stoutelyk over gingen.

Het twee en twintigste Capittel.

Des anderen daegs smorgens quamen sy te Bayonne/ ende van daer vertrekkende vonden sy onder wegen een Riviere/ ende alsoo de Koning van Engelandt ende syn lieden die vooren waren/ begosten te voet te passeeren/ verdronken meer dan sestig/ die qualyk opgeseten waren/ waer af de Coning seer t'onvreden was. Ende Jan van Parys/ die al suiverlyk na quam/ en was niet seer verbaest van de Riviere/ want hy en syn geselschap waren wel op geseten. Ende als sy waren aen de Riviere/ begosten sy over te passeeren d'een voor en d'ander na in sulker manieren datse al over quamen door den wille Godts: Want 't Water was groot geworden/ ende hadde de Brugge af geworpen die daer was/ waer door datter groote perykel was: Maer op dat pas wachte hem Jan van Parys ende syn Volk/ datse niet en verdronken. De Coning van Engelandt stond op de kant van de Riviere/ misbaer makende over syn Volk dat hy verlooren hadde/ en sag hoe dat Jan van Parys passeerde/ ende hy was verwondert dat niemant van syn Volk en verdronk in dat loopende Water. Ende als sy over waren/ soo begost de Coning te seggen tot Jan van Parys: Myn Vriendt/ gy hebt beter geluk gehadt dan ik op dese Riviere/ want ik 'er veele van myn Lieden verlooren hebt. Doe begost Jan van Parys te grenschen ende sprak tot hem: Ik verwonder my van u/ die so machtig ende ryk syt/ dat gy niet en doet een Brugge nae-dragen/ om u Volk over te setten/ als men aen de

Ribie-

Rivieren komt / want hier hadder veel lieden wel van node geweest. De koning nam het aen als oft hy geraelikte / niet tegenstaende syn verlies / ende seyde: Voorwaer gy geeft my goede redene. Wel aen laet ons aenrijden / want ik ben seer nat / daerom soude ik wel willen in de Herberge syn. Doen seyde hem Jan van Parys (al de geene die hem gelept ende bepriesde als of hy niet 't verstaen hadde / Heere / laet ons een weynig jagen in dit Bosch. Ter goeder trouwen (seyde de Koning) ik en heb nu geenen lust om te lopen. So reden sy soo seer dat sy quamen elk in hun Herberge / daer al de Engelsche Maegden ende [illegible] maekten / en hun Vrienden en Maegen die verdorven waren in de Riviere: Nochtans bedreven sy de meeste vreugt die hun mogelyk was / want sy moesten gaen ter Bruyloft / het welk eensdeels dede hunnen druk vergaen / en sy bleven twee of drie dagen stil leggende. Als 't op een ander tyt gebeurde datse op 't Velde waren / ende dat de Koning eensdeels syn leet vergeten hadde in 't ryden / vraegde hy Jan van Parys / Myn lieve Vrient ik bid u / segt ons / om den tyd te korten / wat soeken dat gy komt in dit Spaensche Lande? Voorwaer Heere / seyde Jan van Parys ik sal 't geerne seggen. Ik segge ende versekere u voorwaer / datter geleden mag syn omtrent vyftien Jaer / dat myn Vader wylen die Godt genadig sy / quam jagen in dit Landt / ende als hy van hier scheyde / soo seyde hy een [illegible] / ende ik kome my hier vermeyden / om te sien oft die Gade gevangen ware. By myn trouwe (seyde de Koning al lacchende) gy syt een groot Jager die soo verre komt soeken uwe Wey-beest. Voorwaer / waert dat sy gevangen ware / sy soude verrottet syn en gegeten van den Wormen. Gy en weet (seyde Jan van Parys) den aert niet / want het [illegible] van desen Lande / gelijken niet de uwe / want dese houden hun seer lange sonder daer op te peynsen. Van dese antwoort loegen de Engelsche seer / denwelke niet en verstonden wat hy wilde dat hy dat seyde / ende sommige seyden dat hy sot was. Als sy waren seer na by de Stadt van Burgos / daer de Koning ende de Koninginne van Spanjen waren / ende in welke Stadt de Bruyloft soude gehouden worden / seyde de Koning tot Jan van Parys aldus: Jan van Parys myn Vriendt / is 't dat gy wilt komen met ons tot Burgos / ende u my verhuren / soo sal ik u [illegible] veel Gelts geven / ende ook sult gy sien een seer schoone vergaderinge van Vrouwen ende Heeren / Heere / seyde Jan van Parys / van daer te gaen / en weet ik niet wat ik daer af doen sal; Maer aengaende dat ik my u verhuuren ende geven soude onder uwe Subjectie / dat en derf gy niet denken / want [illegible] om uwe koningryk en soude ik dat niet doen / noch u gelt en wille ik niet [illegible] / want Gelts hebbe ik meer dan gy. Als de Koning hem dus hoorde verspreken ofte weigeren / was hy daerom seer [illegible] / ende hadde wel gewilt dat Jan van Parys in syn Koningryk gewoont hadde: [illegible] dat hy te Burgos ginge / dat hy van staet niet en soude geweest syn tegen den [illegible]. Dan en dorst hy hem niet meer daer af spreken / dan dat hy hem seyde: [illegible] / en komt gy daer niet te komen? By myn trouwe (antwoorde Jan van Parys) by aventueren sal ik 'er gaen / ende misschien niet / [illegible]. Hier scheyden sy hun elkanderen daer: maer de Koning peynsde wel dat hy daer komen soude / waer of hy ontsticht was / maer hy en dorste daer geen ander gelaet toonen. Des avonds logeerden sy alsoo sy gedaen waren. Ende des anderen daegs 's morgens / soo seide Jan van Parys tot den Koning dat hy hem niet verhouden en soude /

de/ want hy en soude dien heelen dag van daer niet gaen. Ende hierom so vertrok den koning van daer/ sulde op een Saturdag/ ende de Bruiloft soude gehouden worden des Maendag daer aen volgende. De koning reed soo seer/ dat hy op dien dag te Burgos binnen kwam/ alwaer hy ontfangen werd in groote triumphe ende eere/ met alle syn Baenderheeren ende Ridders.

Hoe de Koning van Engeland te Burgos kwam, alwaar hy eerlyk ontfangen wert.

Het xxiij. Capittel.

Omtrent drie of vier uuren des morgens kwam de koning van Engeland te Burgos/ alwaer hy wel ontfangen wiert/ want daer was een seer schoone vergaderinge. By den koning van Spanjen was de koning van Portugal/ de koning ende koninginne van Arragon/ de koning van Navarre/ ende meer andere Princen en Baronnen/ Vrouwen ende Jonk-vrouwen sonder getal/ die alle den koning van Engeland groote eere deden. Maer als de Dochter des koning van Spanjen hem wel hadde gesien ende doorsien/ ende dat sy hem wel bemerkt hadde/ soo en was daer af niet seer blyd/ ende dagte datter niet en was 't geen dat haer gebrak. Nochtans was de sake soo verre gekoomen/ dat sy geen ander raed nog middel daer in gesien en koste/ om haer Vaders ende Moeders eere te bewaeren. Daerom sullen wy een wijl aflaten van hun lieden te spreken/ ende wy sullen weder-keeren tot Jan van Parys/ de welke reedt den ganschen Sondag/ gelyk de koning van Engeland/ tot [illegible] twee Mylen na by de Stad/ want [illegible] wiste wel den dag van der Bruiloft/ ende hy kwam logeeren in een kleyn Stedeken/ 't welk lag twee mylen van Burgos/ Die sond hy twee Herauten/ geselschapt met vyf hondert Ruyters/ aen den koning van Spanjen/ van hem Logys begeeren in de Stad voor Jan van Parys.

Hoe de twee Herauten als zy by der Poorten waren, alleen in de Stad gingen met twee Dienaars, die gekleet waren gelyk zy.

Het xxiiij. Capittel

De twee Herauten waren alle beyde gekleedt met een ryckelyk gulden stuk/ gemonteert op twee witte Hackeneyen soo kostelyk toe gemaekt datter wonder was. Als sy by de Stad waren/ soo deden sy aldaer hun Volk blyven/ tot dat sy wederom kwamen. Ende sy en lyde met hun niet meer dan elk een Pagie/ dewelke gekleed waren met fyn Violet Fluweel/ en ook was 't cieraet van Peerden van denselven. Alsdus redense in de Stad/ ende kwamen voor des konings Paleis/ ende vraegden de Lieden die sy aen de Poorte vonden/ waer de koning was. Ende sy vraegden hun wie sy waren. Wy syn van Jan van Parijs Dienaers/ die send ons hier/ om den koning sommige dingen te seggen van synent wegen. Men ging seggen de koning van Spanjen/ (die alreede ter Tafelen/ met alle syn Baenderheeren) datter gekomen waren twee Herauten/ soo wel gerust ende toegemaekt als sy oyt gesien hadden/ ende sy seggen dat sy Dienaers syn van eenen geheeten Jan van Parys/ die hun lieden tot u sent. Wat belieft u/ myn Heere dat men hun seggen? De koning seyde houtse op u houden/ ende doet hun goede chiere aen/ tot dat wy gegeten hebben/ ende dan sullen wy met hun liede spreeken.

D Hoe

Hoe de Koning van Engelandt begost te vertellen van de feyten van Jan van Parys.

Het xxv. Capittel.

Hier-en-tusschen begost de koning van Engelandt (die wel merkt dat Jan van Parys ter Feest komen woude) te seggen in deser manieren: Myn wel beminde Heere/ ik bidde u dat gy den Heranten goede antwoorde geeft/ want gy sult groot wonder sien/ ende ik mijne wel te weten wat hun Meester begeert. Wie is dezen Jan van Parys (seyde de koning van Arragon) Heere/ (seyde hy) het is een seer ryke Burgers Sone van Parys/ ende hy voert soo schoone stap oft staet als oyt mensche voerde. Doe sey de koning van Arragon: Hoe veel is 'er? de koning van Engelandt seyde: twee of drie hondert paerden/ ende 300 frissche lieden ende wel toe gemaekt/ als gy u leven oyt saegt na myn dunken. Voorwaer (seyde de koning van Arragon) dat soude een wonder ding syn/ dat een slegt burger van Parys soude mogen sulken Staet soo lange onderhouden/ als tot hier toe te komen: Hoe (seyde de koning van Engelandt) 't Goud werk en Silverwerk daer hy alleenlijk meede gediendt word/ is genoeg om een koningryk te kopen/ want ik verseker u dat 't dar schijnt eenen droom fot fantansie te syn/ dan anders. Doe seyde de koning van Arragon/ het ware een lust om te sien/ daerom wy bidden wattet koste/ dat wy hem sien. Certyn (seyde de koning van Engelandt) hy is soo kwaet om vernoegen in eer bewysing/ als gy ooit saegt/ ende niet meer acht dan de syne/ anders is hy seer minnelijk ende seer gemijnsaem. Maer Certyn ik sal u wel meer seggen/ want mijn dunkt hoe fraey manieren dat hy heeft/ dat hy eensdeels metter mannen gesitwert is. Want hy sprecht somtyds woorden die nog hoofe noch steert en hebben anders soude men hem wel agten voor een wys man. Wat seydt hy dan/ lieve sone/ seyde de koning van Spanjen. By mijn trouwe myn Heere/ seyde de koning van Engelandt/ ik sal 't u seggen: Op eenen tyd als wy te samen reden/ soo regenden 't seer hard/ ende als hy ende syn volk aengedaen hadden seekere kleederen/ die sy deden seekere paerde dragen/ die hun seer wel beschermen tegen den regen: ende als ik hem seyde/ da hy wel voorsien was tegen den regen: soo seyde hy tot my/ dat ik/ die een koning was/ myn volk soude doen huysen dragen/ om die te beschutten tegen den regen. Om dies woord wille begosten sy alle te lachen. Nu wel aen mijn Heeren seyde de koning van Portugael/ men behoort niet te gekken met de lieden in hun af wesen. Ik en geloove niet of hy is een wijs man/ is 't dat hy kan vinden en maniere om sulk een hoop volk soo verre te geleyden: Het en is niet waerschynelyken/ dat het sy sonder groote wysheyt ende verstandt. Dese woorden des konings van Portugael waren seer geloofflelyk by de Heeren ende Vrouwen want hy was seer Wijs. Maer nog en hebt ghy het alles niet gehoort/ seyde de koning van Engelandt/ ik sal u twee der schoonste klugten seggen dien ghy oyt hoordet. Op eenen tydt als wy over een Riviere passeeren souden/ soo verdronkender veele van mynen Volke/ om des Waters wille dat seer sterk liep. Als ik nu uyt was op den kandt/ ende op 't Water sag/ soo kwam hy tot my/ ende om my wel te troosten/ soo seyde hy tot my: Heere/ ghy die een machtig koning syt/ ghy behoordet niet u te doen voeren een Brugge/ om u Volk over de Rieviere te doen passeeren op dat sy niet en verdronken. Als hy dat geseydt hadde/ soo

be-

begosten sy te lachen in de Sale/ soo seer dat wonder was. Ende het duerde lange eer hy stil ende te vreden was. De Dochter des Koning van Spanjen/ die dit al aenhoorde/ seyde tot hem/ mijn lieve Heer ende Vrient/ ik bidde u segt ons 't ander dat hy geseydt heeft. Seker/ seyde hy/ mijn Lief/ geerne. De ander alsoo als wy te samen reden/ soo vraegde ik hem/ om den tijd over te brengen/ wat de oorsaecke was waerom hy in dit Land kwam. Hy antwoorde my/ dattet omtrent vyftien Jaren geleeden was dat sijn Vader gekoomen was alhier te lande/ ende als hy weder-keerde/ soo hadde hy een Eynd-vogel eenen strik geleyt/ ende hy kwam nu besien oft de voorsz. Eynd-vogel gevangen was. Als nu dese redenen hoorde/ soo begost de Koning te lachen meer dan te vozen. Ende alsoo lange maekte de Koning van Engelandt 't geene dat hy vertelde van Jan van Parijs/ dat de Avontmael tijdt gedoen was. Als de Tafelen op geheven waeren ende de gratie geseydt/ soo sondt de Koning van Spanjen om te halen de Herauten van Jan van Parijs: dewelke waren frissche Mannen ende eben eens gekleedt: daer na dede hyse komen voor alle 't Geselschap.

Hoe de Herauten van Jan van Parys kwamen in de Zale daar den Koning van Spanjen was gezeten met veel Koningen, Baanderheeren, Ridders ende Vrouwen, om Logys te begeeren aan den Koning voor haar Meester.

Het xxvj. Capittel.

Ter begeerten van den Koning van Spanjen/ kwamen de Herauten in de Sale daer sy alle vergadert waren/ ende spraken: Heer Koning van Spanjen/ Jan van Parijs groetet uw ende alle 't Geselschap/ ende bidt u dattet u believe hem te doen bestellen een Logijs/ dat bekwaem sy voor hem ende sijn volk in een kwartier van deser Stad besonder/ ende hy sal u ende de Vrouwen komen besoeken/ anders en sal hy niet komen. Ter goeder trouwen/ mijn Vrienden seyde de Koning/ om Herberge en sal het niet agter blyven/ want ik sal hem Logijs genoeg doen geven. Heere (seyden de Herauten) believet u nu ons te doen bestellen/ om te sien oft hy daer soude konnen Herbergen. Dat wil ik geerne doen seyde de Koning. Doe gaf hy hun eene van synen Hofmeesters/ en seyde tot hun-lieden: nu gaet in Godts Name/ myne Vrienden/ ende hebt ghy het van doen eyscht het/ ende ik sal 't u-lieden doen bestellen. Grooten danck hebt Heere/ seyden de Herauten. Doen gingen sy door de Stadt/ ende wonden hun Herberge geben voor drie hondert Paerden/ maer sy en achteden dat niet. Soo wierdense wederom gebragt voor den Koning/ welke hun-lieden vraegden oft sy Herberge genoeg gevonden hadden. Voorwaer Heere Neen/ seyden sy/ want wy behoeven wel tien werf soo veele/ eer dat onse Meester ende sijn Volk mogen gelogeert sijn. Hoe/ seyde de Koning/ hebt ghy te logeeren meer dan drie hondert Paerden? Ja/ Heer/ seyden sy/ meer dan tiendupsent/ of hy en sal hier niet komen. Wy sullen moeten hebben van de groote kerke af/ tot beneden aen de Poorte. Hoe seyde de Koning/ het is meer dan 't vierendeel van der Stadt. Heere wy en konnen ons niet met minders behelpen/ alsoo ghy morgen sien sult. Ende voorwaer ghy sullen morgen wel vroeg hebben/ want de Vrouwen hebben groot verlangen om uwen Meester te sien: Wy sullen terstond doen verhuisen de geene die daer gelogeert sijn/ ende Morgen

vroeg

vroeg sullen het gereet vinden. Hier op namen sy Oorlof van den Koning/ ende seyden hem datse souden gaen halen de Foeriers/ om de Herbergen wel vroeg te maken. Nu gaet vrylijk/ seyde de Koning/ daer en sal geen gebrek aen zijn/ ende groetet oft beveelt my uwen meester. Groote sprake wert daer gehouden dien nagt van Jan van Parijs/ ende sy hadden verlangen na des anderen daegs-smorgens om hem te sien. So sullen wy van hun lieden laten te spreken/ ende sullen seggen van de Herauten die uyt de Stadt gingen/ ende kwamen tot haer vijf-hondert Ruyters die sy daer gelaten hadden/ seggende wat tydinge dat sy gehadt hadden/ dewelke niet op en hielden dien nacht hun te vercieren en te kleeden op het eerlijkste als sy kosten/ tegens des anderen daegs.

Hoe de Herauten Jan van Parys de antwoorden des Koings van Spanjen brachten, ende hoe de vyf hondert Mannen in de Stad trokken.

Het xxvij. Capittel.

De Herauten reden den geheelen nacht/ om antwoorde te gaen geven aen Jan van Parijs/ van 't gene dat sy gedaen ende gehandelt hadden met de Koning van Spanjen. Soo deden sy soo veel dat sy kwamen voor Jan van Parijs/ ende vertelden hem in 't lange wat sy gedaen hadden ende van der grooter schoonheid van de Maget/ dewelke Jan van Parijs seer behaegde. Daer na dede hyse wederkeeren om te gaen geleyden de eerste vijf hondert/ om de Logysen te maken. Na desen riep hy alle de Heeren ende Wachter-heeren/ ende badt hun dat sy wel onderhouden souden syn bevel/ na de forme ende maniere die hy hadde voor hem genomen te houden/ soo dat men niet en dest vrae-gen of yegelijk groote begeerte hadde om hem veel te dienen ende te eeren/ want andere en sochten sy niet/ dan te doen dat hem aengenaem ware. Des anderen daegs de Heeren ende Vrouwen die ter Bruyloft waren gekomen/ ende ook selve de dochter van Spanjen/ stonden seer vroeg op/ van sorge die sy hadden dat sy Jan van Parijs niet en souden sien inkomen. Daerom deden sy sluyten alle de voetpaden en straten/ op dat Jan van Parijs niet en souden mogen voor by ryden/ door eenigen anderen weg dan voorby het Paleys. Ende hier en tusschen dat sy daer of spraken/ siet soo kwamen de twee Herauten met de twee Pagien/ toegemaekt also gy voren gehoord hebt. Daer na kwamen de vijf hondert Ridders in sulker kleedinge. Soo liep de tydinge in 't Paleys/ dat Jan van Parijs kwam. Eerstonde als sy tydinge hoorden/ soo sach men het volk komen met soo groote hopen datter wonder was. Ende als de Foeriers begosten het Paleys te genaken/ also als sy voorby reden/ de Koning seer verlangende wesende/ om te weten oft Jan van Parijs in die bende was/ soo spoede hy hem om tegen hun lieden te spreken/ also gy sult hooren.

Hoe de Foeriers passeerden voor by 't Paleys des Konings van Spanjen, dewelke hun-lieden welkom heet.

Het xxviij. Capittel.

De Koning van Spanjen seyde tot hun lieden: Gy Heeren gy syt welkome. Segt, [illegible] belieft u/ wie is Jan van Parijs? op dat wy hem kennen. Heere seyde doen een van hun-lieden/ hy en is in die geselschap niet. Wie syt gy dan? seyde de Koning. Wy syn/ seyden sy/ Foeriers die hem [illegible]

koomen sijn herberge maeken. Als alle de Princen ende Vrouwen die daer waren dese antwoorde hoorden, ende sagen sulke hoop Fouriers, soo waeren sy daer aen alle verwondert. Doe seyde de koning van Spanjen tot den koning van Engelande: Hoe behouden Sone, gy seydet dat hy niet meer en hadde dan omtrent drie hondert Peerden, ende daer isser voorby gereden meer dan vijf-hondert, ende ook en zal hy niet komen sonder groot geselschap. Certyen, seyde de Dochter, het sijn frissche lieden, ende wel toegemaekt: Seker gy behoort hunnen Heere wel te feesteren, die ons komt soo grooten eere doen, dat hy t' onser Bruyloft komt, want de geheele feeste sal daer by ge-eert sijn. Voorwaer, Dochter gy segt waer: Daerom sal ik yemand senden aen sijn Volk oft lieden die gekomen sijn, om hem te doen versien aen Lijnwaet ende keukenwerk, ende Tapisserye, ende al 't geene dat hem van noode sijn sal. Doe riep hy sijnen Hof meester, ende seyde tot hem: Gaet in den wijk die gy sijnen Volkie bestelt hebt, ende maekt dat men hun geve al 't geene dat sy behoeven sullen. Den Hof-meester ging daer heenen, ende vantse alle onledig, de sommige maekten Balle-Boomen, de ander braken de huysen, om van d'een in d'ander te gaen: d'ander spanden de Tapisserye, 't scheen een Wereldt te sijn. Als den Hof-meester dit sag, soo was hy daer af verwondert, nochtans dede hy sijn boodschap, ende seyde tot hun. Ik kome hier om u te seggen, dat 't geene dat u ontbreekt, het sy Silverwerck oft Tapisserye, ik sal 't u doen leveren. Doe antwoorde een van de Dienaren: Grooten dank hebbe den Koning, ende gy, seker ons en gebreekt niet, want de Wagens sullen schier komen, die den huys raedt mede brengen, ende segt den Koning, waer 't sake dat hy bestrikt waer van Tapisserye, goude of silver-werk, wy hebben des genoeg voor ons ende voor hem, is 't dat hy het behoeft, om dies wille dat hy grooten fleijs van vreemde Heeren heeft soo men seijdt, soo komt het ons seggen, ende wy sullen doen stil staen 10 of 12 geladen Wagenen, die hem wel gerieven sullen. Ik dank u seyde de hof-meester; ende hier mede scheijt hy van daer, al verwondert, ende hy kwam tot de Koning voor de Barnder-heerschap ende de Vrouwen die seer van luysterden. Seer verwonderden hun de Barnder heeren ende de Vrouwen, van de bootschap die de hof meester gedaen hadde. Soo en spraken sy anders niet al 't Paleijs door, dan van Jan van Parijs, na wiens komste sy seer groot verlangen hadden. Ende als sy lieden aldus sonderlingen spraeken, soo kwam daer een Schilt knecht loopen, die kwam seggen: komt siet Jan van Parijs inkomen, haest u wel seere. De Koningen namen de Vrouwen yegelijk te hemwaerts, ende kwamen alle aen de Vensteren van de Paleyse, de ander gingen buyten de straete, om te beter te sien.

Hoe de Leyds-mannen van de Wagenen van Jan van Parys kwamen in schoon ordinantie, ende achter hun de Wagenen van der Tapisseryen Keukengereetschap. Kleeders ende alle het Zilver werk.

Het xxix. Capittel.

Twee hondert Mannen van Wagenen ofte vrye Ruyters, kwamen wel toe-gemaekt, gewapent ende geborduert alsoo de sake eyscht, ende daer gingen twee Trompetten voren ende twee Zwitsers Trommelen, ende eenen Fluyte; ende dese lieden waren opgeseten op goeden hengsten, die sy deeden springen ende vliegen, dattet een triomphe

was dit te zien/ ende sy kwamen twee ende twee in seer fraije Ordinantie. De Koning van Spanjen vraegden den Koning van Engeland wat lieden dat dit waren? Heere (zeyde de Koning van Engeland) ik en weeter niet af: Want ikze niet gezien en hebbe onder wegen. Ende doe riep de Koning van Navarre/ dewelke de Maget by der hand hield voor de venster: Wie sijt gy lieden; Mijn Heeren/ wy sijn de geleyders van de Wagenen van Jan van Parys/ die hier na ons komen. Och (zeyde de Jonkvrouwe) wat een triumphanten staet is ditte voor een Burgers Zoone; Gy meugt wel denken/ lieve Zuster (zeyde de Koning van Navarre) dat ik er af verslagen ben. By mijn trouwe/ het dunkt my beter eenen droom te zijn/ dan yet anders. Als sy alzo te zamen spraeken/ siet soo vertoonen hun de Wagenen van de Capitserie/ misgaders groote hengsten/ ende tot elken Wagen acht hengsten rykelijk toe gemaeckt/ ende daer waeren vijf-en twintig Wagenen/ alle bedekt met Fluweel/ op Fluweel/ voorwaer seer kostelijk. Als de Vrouwen deze schoone Wagens saggen/ soo stonden ze alle verstomt ofte verbaest/ ende alle de Heeren en Baronnen ook. Eylacen; (zeyde de Jonkvrouwe) wy en sullen hem niet zien/ want hy behoordt te sijn onder deze schoon ende rykelyke Wagenen. Ende doe riep de Koning van Navarre/ tot de geene die de Wagen Peerden menden/ (want elken Wagen hadden twee Mannen te Voete/ om de Paerden te bestieren/ dewelke seer lange ende sterke Mannen waren) segt myne Vrienden/ wat is in dese schoone Wagens? Zoo seyde daer een/ 't is Capitserye. Ende als 'er tien of twaelf voor by waren/ soo seyde hy tot eenen anderen. Zegt my Vriend/ wat is 'er in deze schoone Wagens? Mijn Heere (antwoorde hy) alle die met groen gedekt sijn/ zijn de Wagens van de Capitserye ende Lijn-waet.

Waer van de Koning ende alle die deze antwoorde hoorden/ seer verwondert waren. Ja mijn Lief/ seyde de Maget tot den Koning van Engeland/ gy en hebt ons niet al gezeyd 't geene dat gy wist van Jan van Parys. Voorwaer mijn liefste/ seyde de Koning/ ik en had anders niet gesien/ dan het geene daer ik uw van gezeyd hebbe/ ende daerom ben ik seer verwondert wat dat sijn mach. Als sy aldus waren sprekende soo waren de voorsz. Wagenen voor by gepasseert. Na dese eerste Wagens/ vernamen sy vijf en twintig anderen met groote Hengsten/ gelijk d'andere/ maer de Wagens en waren niet bedekt/ dan met groote panden van root Leder. Ende terstond vraegde de Koning van Portugael: Zegt gy Heeren/ wat Wagens sijn dat/ wien hooren die toe? Het sijn (seyden sy) de keuken Wagens van Jan van Parys: voorwaer seyde den Koning ik soude het voor een groote eere houden/ dat ik ter een half Dosijn hadde van sulken/ desgelijks seyden ook de andere Koningen: O lieve Heere God (seyde de Koninginne van Aragon) wie is de geene die sulken Triumphe voeren of onderhouden mag/ en sullen wy hem niet sien? Als sy aldus waren koutende kwam een hun lieden seggen dat de noen Maeltijd gereet was. Om Gods wille (seyde de Vrouwe) en spreekt daer af niet/ want daer en is geen meerder genoegte/ dan te sien desen ontallyken rijkdom. Als nu de voorseyde Wagens gepasseert waren/ soo kwamender vijf-en twintig andere bedekt met blaeuw Damast/ ende de Hengsten bekleed met den selven. Siet (seyde de Maget/ hier komen andere Wagens) noch kostelyker dan de andere. Ende als sy by waren/ soo vraegde men de geene diese meenden/ wien de voorsz: Wagenen toe behoorden. Sy antwoorden/ het sijn de Wagenen van de kleederen van Jan van Parys. Is 't mogelijk (seyde sy wat

wat kleederen mogen daer in zijn/ wie zouden mogen verdrieten dit te sien? Daer na riep zy zelver uyter Venster; Zegt my mijn Vriend/ hoe veel is er van de garderobbe? Ende hy antwoord haer/ vijf-en-twintig. Voorwaer/ zeyde de Koning/ siet daer waer Rijkdoms genoeg om te koopen alle onze Koningryken/ my dunkt dat ik droome als ik dit sie. Groot geruchte wasser in de Stad en zonderlinge op 't paleijs van de komste van deze Man. Want de Paerden brieschten ende bedreven zulken geruchte dattet wonder was. De Koning van Engeland was verslagen in het sien 't geene dat hy zag/ ende te hooren de redenen die in de Stad omme gingen van deze man: want van hem en maekte men geen werk meer; ja ook dat erger was hy en hadde geene stade nochte stonde te spreeke noch te speelen met zijn ondertrouwde/ alzoo hy begeerde/ waer af hy zeer treurig was. Doch om mijn reden kort te maken/ na dat deezen vijf-en-twintig wagens voorby waren/ zoo kwamen terstond de andere vijf-en-twintig Wagens/ alle bedekt met fluweel op fluweel karmosijn/ gestrikt met goude seer rykelijk/ gesiert met cypers gout/ dat blinkt tegen de Sonne dattet wonder was. Als men die zag genaken/ soo spoeyde hem yegelijk om te sien/ soo wel de Heeren ende Vrouwen als 't gepeupel.

Hoe de Wagenen van het Zilverwerk van Jan Parys in kwamen, verzelschapt met twee hondert gewapende Mannen. Het xxx. Capittel.

Veele warren verwondert dit siende: Voorwaer (seyde de Maegt) ik geloove dat God uyt den Paradyse nu inkomen sal. Is 'er. eenig sierlyk mensche die

die sulken Edeldom t'samen soude mogen brengen? Voorwaer antwoorde de Koning van Navarre/ waer het sacke dat men my geseijt hadde/ datter de Koning van Vrankrijk geweest hadde/ ik en souder my niet af verwondert hebben/ want het is een seer schoon Koningrijk/ maer van desen die men seijt een Burger te sijn/ en weet ik niet wat denken/ ende ik ben seer verslagen dat ik niet en weet waer ik ben. Hoe (seyde de Jonk-vrouwe) dunkt u dat de Koning van Vrankrijk wel soude komen soo veel doen als dese? certeijn mijn lieve Suster/ ik geloove ja/ als hy 't wel bestaen hadde. Op mynen vrouwe seyde de Maget het is een wonderlijk werk: het valt my seer lang dat ik hem niet en sie/ om te weten of het een Man is gelijk d'ander. So lange spraken sy dat de vijf-en-twintig Wagenen voorby reden/ uyt geseijd den eenen/ den welken de Koning vraegde: Zegt my Vrient/ wat is 'er in dese Wagenen die bedekt sijn met carmosijn? Heere/ seyde hy/ het is Silverwerk ende de Bahukoffers van Jan van Parys. Ende terstont daer na kwamen daer twee hondert Mannen van Wapenen/ al toegemaekt als om te vechten/ ende sy kwamen vier ende vier in seer schoon ordinantie sonder gerucht. Den Koning van Spanjen riep den eersten/ die droeg een Vaenken aen sijn Lancie/ ende seyde tot hem: Gy Heeren Jan van Parys is hy in dit geselhap? Heere/ seyde die/ neen hy/ hy en sal noch niet komen in twee uuren/ want hy ende sijn Principaelste deden hun Maeltijd buyten/ maer wy sijn geset om te bewaren deese vyf-en-twintig Wagenen die hier voren sijn. Als de Wagens ende de twee hondert Mannen van Wapenen gepasseert waren/ soo seyde de Koning dat men soude gaen eeten daer en tussen. Maer de Vrouwen deden aen hem een versoek/ dat hy goede Wachters soude laten aen de Poorte/ om te sien wanneer hy komen soude. Want sy seyden/ alle sijn Lieden sijn gepasseert/ ende ook en heeft hy er niet veel met hem/ soo en sullen wy hem niet sien inkomen. En sorge er niet voor/ seyde de Koning/ want ik souder droever om sijn dan gy. Daerom sal ik er goede Wachters setten/ dat wy daer af de tydinge wel weeten sullen. Doe gingen sy 't Noen-mael eeten/ maer daer en werd niet gesprooken over Tafel/ dan van 't groot wonder 't welk zy gesien hadden. Maer of de Koning van Engeland verslagen was/ daerom en kost hy niet vrolijk zijn. De Koninginne van Spanjen hielt hem aen ten besten dat zy koste. Als sy gegeten hadden ende de gratie geseijt/ soo begosten sy te kooten van der Bruyloft: Maer siet/ daer kwamen twee Schild knechten/ die seyden komt siet de schoonste bedde die oijt gesien was. Doe stonden de Koninginne op met de Vrouwen/ Baenderheeren ende Ridders/ houdende elk een Jonkvrouw by der hand na hunnen graet/ ende sy kwamen d'een in de vensteren/ d'ander op vossen straeten/ de welke soo vol volks was datter wonder was.

Hoe de Artsiers van den guarde van Jan van Parys in kwamen met grooter triumphe en eere.

Het xxxi. Capittel.

TEstond kwamen daer ses claroenen seer wel toegemaekt/ die gaven soo soeten geluijt dattet een fraey ding was om te hooren. Daer na kwam een Man van Wapenen/ sittende op een grooten Hengst/ gebardeert ende springende/ die droeg de vane/ ende na hem volgden twee duysent Artsiers wel toegemaekt/ ende hadden al wapen-rokken van goutsmee-werk/ dewelke seer blinkten tegen de Sonne/ die seer schoon scheen. De Koning van Spanjen vraegde den genen

nen die de Vaeny droeg/ of Jan van Pa-
rijs daer was. Hy antwoorde/ neen/
het zijn de Archiers van zijn Guarde. Hoe/
seyde de Koning/ heet gy my die
Archiers/ dewelk al schijnen groote Hee-
ren te zijn? voorwaer seyde de Capitein
gy sult wel anders seggen eer dat hy in
gekomen is. Soo reet hy voor by/ ley-
dende zijn Volk voet voor voet/ twee ende
twee in schoon ordinantie. Men en be-
hoeft niet te vragen/ hoe sy besien werden
van Mannen ende Vrouwen. Gy en
soud niet hebben een enkel Woordeken
hooren spreeken/ soo waren sy geneygt
om te sien het wonder dat daer kwam.
Mits desen kwam een van de Herauten van
Jan van Parys/ begeerde van den
Koning den sleutel van der kerke/ om
daer vesperen te hooren den selven dag/
Parys woudese hooren den selven dag/
om dies wille dattet Sondag was. De
Koning seyde hem/ myn vriend gy sult
hebben al 't geene dat gy begeeren sult.
Maer ik bidde u/ is 't dat gy hier blyven
meugt/ dat gy blyft om ons Jan van
Parys te wysen. Ik en mag (seyde de
Heraut) op dit pas niet/ maer ik sal u
myn Pagie laten/ die sal hem u wysen. Hy
en sal noch niet komen/ want daer heb-
ben noch te veel van zyn Krygs-Volk
te komen/ die sullen eer ik komen/ dan
hy. Doe ging hy weg/ ende beval zyn
Pagie dat hy 't haer al wysen soude. De
Maget riep de Pagie die wel geleert was/
ende vraegde hem na synen naem. Hy
seyde haer dat hy Gabriel hiete. Nu Ga-
briel (seyde sy) ik bid u dat gy van my
niet en gaet/ ende siet desen ring dien
schenke ik u. De Pagien bedankt haer
hooglyk: O myn lieve Gabriel/ sal
Jan van Parijs noch niet komen? Myn
Juf-vrouwe seyde hy/ als noch niet/ want
zyn Volk van Wapenen sullen eerst ko-
men. Doen seyde sy/ zyn dat niet de gee-
ne die passeeren? Neen seyde de Pagie/
het en zyn niet dan zyn Archiers van de
voorhoede/ hier sprader twee duysent/ ende
soo veel van de achterhoede/ ik en weet
niet of sy komen sullen met de Mannen
van wapenen ofte na. De Koning ende
alle de Vrouwen ende Jufvrouwen luy-
sterden seer na de Pagie/ waer af sy seer
verwonderd waren. Doen seyde de Ko-
ning van Arragon: Hoe gaet hy Oor-
loge voeren tegen eenigen grooten Prinse/
dat hy soo veel Krygs Volk mede leyd?
Certein seyde de Pagie; neen hy/ want
het en is maer synen ordinaris ende dage-
lykschen staet: By mynen eed/ seyde de
Koning; 't is 't vreemste ding daer ik
opt of hoorde spreken. Doen kwamen daer
ander ses klaroenen/ gelyk de ander/ ende
hun Hooft-man voore; die belyden de an-
dere twee duysend. Voorwaer (seyde de
Koning van Engeland) ik geloove dat
dese lieden ten der Poorten inkomen ende
ter ander uytgaen/ om ons aldus te doen
toeven. Voorwaer seyde de Koning van
Portugael/ dat ware looffelyk gedaen.
Doen sont hy twee Edel Baenderheeren
in den wyk daer Jan van Parys logeer-
de; die gingen 't al besien. Ende als sy
wederom gekomen waren/ soo seyden
sy het geene dat sy gesien hadden/ waer
af sy alle verveert waren; Want alle de
geene die (alsoo sy seyden) als sy in kwa-
men/ namen hun Paerden; ende setteden
hem in schoon slagorden ende harde trot-
sige ordinantie/ en ik segge u wel seyde
de geene die de bootschap dede: is 't dat gy
hoe luttel twisks dattet sy tegen hun lieden
maekte/ sy zyn lieden om te verschamen soo
veel als 'er inner is. Daerom en is 't niet
wel toegesien; dat men soo veel Volks in
dese Stad laet komen. Voorwaer (seyde de
Pagie die daer stont/ en was geschikt om
aen te houden Vrouwen ende Heeren/ want
anders en soude hy den last niet gehad
hebben op de plaetse te blyven: gy en dorst
niet vreesen/ want sy en koomen hier niet

om eenig kwaet te doen. Ende soo veel is 't/ al waerd dat gy hem weygerde/ ende hy op u gram werde/ uwe Stad en soude u niet komen bevryen. Nu voorwaer seyde de Koning van Spanjen/ hy is seer wellekom/ want hy doet ons groote eere aen. Hier en tusschen passeerden de ander twee duysent Archiers; die seer wel besien werden van ygelyken.

Hoe den Hof-meester van Jan van Parys eerlyken in kwam met de hondert Staatpagien, ende eenen schoonen hoop Volk met Tromperten.

Het xxxij. Capittel.

Na dat de Archiers ofte Schutters gepasseert waren/ soo kwam daer een frisch Man/ lang ende wel geformeert/ die was gekleed in gulden stuk/ met eenen stok in syn Hand; op een schoon grauw hakenye. Ende na hem kwamen de Hondert Staet Pagien van Jan van Parys/ gekleed in fluweel Karmosyn/ ende de wambeysen gestikt met goude seer rykelyk/ gemonteert met grauwe Paerden/ bekleet met fluweel Karmosyn/ gelyk de rokken van de Pagien/ besaeit met Goud smee-werk wel dikke. Die kwamen supwerlyken aen/ seer wel geordineert twee ende twee/ ende het was seer schoon om te sien. Want sy waren uytgeleesen ende hadden hayr soo blank als louter gout; 't welk hun lag en sloeg op hun Schouderen; so waren sy wel weerdig besien te worden/ ook waren sy van verscheyden ende menigte soorten. De Jong vrouwe meynde voorwaer dat de geene die voor deese Pagien reed/ ware sender eenig twyffel Jan van Parys/ daerom stond sy over eynde meynende hem te groeten met groote eerbewysinge; ende soo dede ook veel Baroenen ende Vrouwen: maer die Pagie die veel wiste/ werdens gewaer/ ende seyde/ Myn Juf-vrouwe en verroert u niet tot dat ik 't u seggen sal: Want de geene die gy daer siet/ is den Hof meester van mynen Heere/ die deese weeke in het office is. Ende weet myn Vrouwe dat hunder vier syn die dienen met ter werke/ ende na hen leyt hy de Staetpagien. Daerom gaet hy besien hoe de Logysen gereet gemaekt syn. Doe kwam daer een schoon bende met Trompetten/ dewelke terstond gehoort werden van de geene die in de Stad waren. Dese waren bedekt met gout smee-werk/ ende hun peerden ook totter aerden toe/ ende daer waren twaelf trompetten. Na desen kwam ook de Kapiteyn/ die droeg een baniere van blaeu taffetaf/ ende daer in stonden geen Wagenen/ van sorge dat mense mogt kennen. Hy was geseeten op een schoon Paert/ al bedekt met violet Damast besaeyt met gout smee-werk/ ende was gekleet met het selve koleur. Was het peert spytig soo was ook syn Meester die daer op sat. Ende na hem kwamen duysent ende vyfhondert mannen van Wapenen/ rykelyk opgeseeten ende gekleet: De pagie wees den koningen ende vrouwen alle de ordinantien/ daer sy hun seer af verwonderden ende seyde alle dat hy een Man was om alle de Wereld onder syn subjectie te bringen.

Hoe Jan van Parys met groote triumphe kwam in de Stad Burgos, ende voor hem een Ridder die syn sweert droeg eene kostelyke, scheyde met 600 Mannen.

Het xxxiij. Capittel.

Ende als de mannen van Wapenen gepasseert waren/ kwam daer een Ridder

gekleed in een gulden stuk besaeyt in den om-slag met Peerlen ende Gesteente / die reed op eenen grooten Hengst / bedekt met ten selven / dan dat de kousse of sadel-kleet was violet. Den Gabbert van den borst. Ridder hing ofte sleepte lager dan d'over-kleed van den Paerde / ende was gevoedert met hermynen: deese droeg in syner hand een Sweert in de scheede / ende de scheede bedekt met gout-smee-werk / ende kostelyk gesteente. Doe riep de Pagie soo seere / dat hy gehoort werd van de Heere ende Vrouwen van den Pallepse / seggende: Wel aen, myn Juf-vrouwe / siet daer is de geene die 't Sweert draegt / van Jan van Parys / seker hy sal terstond hier syn. Myn lief vriend siet wel toe / op dat gy hem ons wel ten tyde wyst. Dat sal ik doen seyde de Pagie. Terstont daer na kwamen daer vier Mannen / gemonteert op grauwe Hengsten / al van eenen hayre / ende van gelyk harnas ofte kleedinge / al besayt met gout-smee-werk / langs de boorden / soo dattet een fraey ding was om te sien / want boven op de Steert riemen van de Paerden stonden groote silvere bellen / die waren vast gemaekt met silvere keetenen al verguldet. Ende de Heeren die daer op saten / waren soo schoone / datse scheenen natuurelyke Engelen te syn / ende sy waren gekleet met ryckelyk fluweel karmosyn / gelyk de Pagien die vooren gepasseert waren / ende sy kwamen twee ende twee in fraey ordinantie. De pagie sag Jan van Parys komen / soo riep hy de Maget seggende: wel aen myn Jufvrouw nu sal ik u wysen de schoonste christen Mensch ende den Edelsten die gy opt sagt / dat in Jan van Parys / siet daer beneden den geenen die een kleyn wit stoksken in syn hand draegt / ende eenen hals-bant van goude aen synen hals / besiet hoe schoonen ende minlyken personagie dat hy is. Het gout van synen halsring en beschaemde het hoire van synen hayre niet. De Maget was seer blyde van de redenen die de pagie hier seyde: Zoo kwam Jan van Parys / seer ryckelyk gekleed weesende / ende by hem had hy ses Lakyen / drie aen elke syde / in goude Laken gekleed. Als de Maget hem gewaer wierde / soo wert sy terstont soo root / dattet scheen dat 'er over haer thot den aensicht vloeg / soo werd sy heel bevangen. Als de koning van Navarre dit gewaer werd / dirwede haer hand toe. Zoo bedwong sy haer ten besten dat haer mogelyk was. Ende als Jan van Parys recht voor haer was / ende na by / soo reykte sy hem een fraey bevallyke Huyve die zy in haer hand had / ende groetede hem minnelyk. Als Jan van Parys sag dat sy soo schoon was werdt hy gewont met den schicht der Liefde / ende nam de Huyve / daer na dede hy reverentie / en bedankte de Juf-vrouwe. Doe liep hy voor by / en syn Volk hem na. De koning van Spanjen was blyde van de schoone ontfangige die de Jong-vrouwe hem gedaen hadde / sonder daar af van ymand gewaerschout te syn / sy seyden alle dat de Jongvrouwe seer eerlyken gedaen had / ende de Jongeling noch beter. Maer hier of en was de koning van Engeland niet seer blyde / want hy dacht in syn herte / dat hem dat soude mogen strekken tot eenige schaden en schande. Niet tegen-staende hy moeste lyden / ende hem selve bedwingen / soo 't hem best mogelyk was / om syn eere te bewaren. Als nu Jan van Parys in gekomen was / alsoo gy gehoort hebt / kwamen de vyf-hondert Mannen van Wapenen van de Arriere-guarde / dewelke achter gebleven waren; om te weten of Jan van Parys iet van doen soude hebben. De Heeren ende Vrouwen waren seer verwondert / soo veel Volks te sien / ende de Jong-vrouwe seyde / O Godt van den Hemel / synder noch kryghs lieden? Myn Vrouwe / seyde de pagie; het is de achter hoede van onsen Heere / dewelke vyf-hondert syn / gelyk de

de geene die voozen gepasseert syn. By myn Eed / seyde de koning van Navarre / het waer kwaed twist maken tegen sulken Man / ik geloove dat in de Wereld soo veel rykdoms niet en is / als wy heden gesien hebben. Want eer dattet al gepasseert was / soo wast drie of vier uuren naer noen. De Vrouwen kwamen voor de koning / hem biddende dat het hem beliefde Jan van Parys te doen halen / ende de koning beloofde haer dat hy yemand senden soude.

Hoe de Koning van Spanjen de Grave van Quarien, met noch een Baron, zond aan Jan van Parijs om hem ter feesten te nooden.

Het xxxiiij. Capittel.

DE koning van Spanjen riep den Grave van Quarion / ende eenen anderen van syn Baroenen / ende seyde tot hun: Gaet heenen tot Jan van Parys ende groetet hem van mynent wegen / ende segt hem dat ik ende de Vrouwen hem bidden; dat hem believe in ons Paleys te komen om de Feest te beginnen. Terstont scheyde de Graeve met syn geselschap om de bootschap te doen / ende als sy kwamen in 't Quartier ofte wyk van Jan van Parys / vondense de straten alle begraven ende sterk gemackt met goude Draeyboomen / en met een groot getal volks van Wagenen die deselve bewaerden: al geruft als om te vechten. Soo vonden sy de Wachters van den eersten Draeyboom / dewelke hun vraegden wien sy omgingen. Wy syn; seyde de Grave / van des konings van Spanjens Volke / dewelke ons send aen Jan van Parys. Is hier eenig Hertog ofte Grave? Ja 't certeyn seyde de Grave van Quarion. Nu komt dan binnen met u geselschap. Doen gingen sy binnen / ende sagen de straten behangen met kostelykste tapitserye. Ende als sy waren voor 't Logys van Jan van Parys: so vonden sy groote menigte van Volke van Wagenen / die hadden aicsen of prottisanen in hun handen / als om te vechten; ende daer stont de Hopman voor de Poorte van 't Logys in seer rykelyken staet. De Grave van Quarion vraegde hem / ofte hy Jan van Parys soude mogen spreeken. Wie syt gy; seyde de kapiteyn. Ik ben de Grave van Quarion / den welken den koning van Spanjen last gegeven heeft / dat hy Jan van Parijs soude komen spreeken. Komt volgt my met uwen volke seyde hy. Als sy nu in den eersten sale gekomen waren / dewelke seer groot was / ende rontom met Tappyten behangen met een gulden stuk met hooge lysten / met grooten Personagien van de destructie van Troyen en als sy een pose hadden staen sein: kwam de voorss. Hopman ende seyde tot hem: Blijft nu noch een weynig / want ik en hebbe niet mogen binnen komen; om dies wille dat men raed houd: soo en soud' ik aen de deure niet durven kloppen. Als sy een luttel vertoeft hadden / soo geboot de capiteyn dat men de deure openen soude. Zo ging hy derwaerds / ende seyde met hem den Grave van Quarion / ende syn geselschap. Doe sprak den Hopman tot eenen van de kamerlingen: ende seyde tot hem / dat de Grave van Quarion Jan van Parys spreeken woude. Ik ga de canselier roepen seyde de kamerling / die sal met u spreeken. Zoo sloot hy de deure / ende ging den canceelier halen / den welke hy mede bragt. Ende als hy tot hun gekomen was / soo vraegde hy hun wat sy hebben woude. Wy willen Jan van Parys spreeken; seyde de Grave / van des koning van Spanjens wegen. Wat seyde de cancelier: is hy so seer siek dat hy niet en soude tot hier toe konnen komen hebben / certeyn gy en

soud

scud hem niet mogen spreeken/ daerom en derft gy hier niet wachten. Als de Grave ende syn gesellen dese antwoorde hoorden/ waren sy seer verbaest/ ende daerom maekten sy hun wederom weg: soo haest als sy konden. De Vrouwen stonden aen de vensteren met grooten getal/ wachtende op de komste van Jan van Parys. Ende als sy sagen dat de Grave sonder hem kwam: soo waren sy mistroostig ende droeve. Doen seyde de Maget tot den koning haren Vader: O myn Heere wy en sullen desen fraeye Prinse niet sien. Want siet hier komt de Grave van Quarion: dewelke hem niet mede en brengt. Als de Grave in de Zale gekomen was; soo kwamen sy alle om hem/ om te luisteren na de antwoorde die hy doen soude. Zoo vertelde hy hun hoe de straten versterkt waren/ ende de wachters den ingang bewaerden. Voorwaer seyde de koning/ hy soude subtyl syn in de Oorloge/ die hem soo wel op syne hoede houden. Daer na vertelde hy hun hoe de straten behangen waren: met seer rykelyke tapisserye/ ende hoe sy gekomen waren voor syn Logys/ daer sy hadden gevonde den Hopman van de Guarde in ryken staet/ dewelke ons geleyd heeft in een Zale getappt met de kostelykste tapytserye die men oyt sag/ want daer en was niet veel dan Goud-draet ende silver-werk toe/ ende daer in stond betrokken de Destrictie van Troyen met groote personagien al gemaekt van syn gout: ende van syde/ en het was geleden 't vierendeel van een uyre/ terwyle dat de kapiteyn was gegaen tot de poorte van de kamer van Jan van Parys/ aen dewelke hy niet en dorste kloppen/ ende wy hebben gebeyt tot dat yemand de deure op gedaen hadde/ maer den kapitein die daer wel op merkte/ sag eenen van den kamerlingen aen de Poorte/ die heeft hy ons geleyd aen de Deure/ ende seyde: Myn Heer kamerling/ siet hier is de Grave van Quarion/ den welken de koning van Spanjen seat/ om te spreeken met Jan van Parys. Nu blyft hier/ ik gaet den kanselier seggen; dewelke kwam: ende vraegde my wat ik wonde. Ik seyde hem: dat den koning my hadde gesonden/ om te spreken met Jan van Parys/ ende hy antwoorde: Hoe; den koning is hy soo siek dat hy niet en kan komen seggen wat hy begeert? certeyn gy en sout hem niet moogen spreeken. Zoo hebben wy verbaest geweest/ ende terstont syn wy wederom gekeert/ om u de antwoorde te seggen. De koning van Engeland was hier af blyde/ denkende dat hy niet soude komen ter feeste: Maer gy dedet: waer af hy droeve was; alsoo gy sult hooren. Doe seyde hy/ en hadde ik mi niet wel geseyt; dat hy de mane in 't hooft hadde/ ende dat hy sotagtig was/ ende waer 't dattet my toestond te doen: ik en soude hem niet meer bidden. Voorwaer seyde de koning van Arragon/ ist dat de koning my wil gelooven hy sal hem gaen geleyden/ ende ik sal met hem gaen. Wat mag dat letten; aen gesien dat hy soedelen staet heeft: ende dat hy gekomen is in syn staet tot een sulken feeste/ soo en behoort men daer ume niet te aensien eenigen ordinantie. De Vrouwen waren blyde van 't gene dat de koning van Arragon geseyd hadde/ daerom dankten sy hem seere.

Hoe de Koning van Spanjen vergezeischapt zynde met de andere Koningen, ging Jan van Parys nooden, ende hoe de Koning van hem ontfangen werde.

Het xxxv. Capittel.

Voorwaer/ seyde de koning van Spanjen/ het is beter dat men tot hem gae/ ende ik en kan niet gelooven het en is een wys Man. Daerom sal

 ik

ik gaen besien/ ofte ik hem sal komen mede brengen/ ende gelooft vry dat het aen my niet gebreeken en sal/ hy en sal de Vrouwen komen feesteeren. Ik sal gaen met u/ seyde de Koning van Arragon/ ook soo seyden 't alle d'andere. De Koning van Engeland om te doen als een goed knegt: die seyde/ certeyn mijn Heeren soo sal ik ook/ want wy sijn langen tijd te samen gekomen; soo sal hy des te liever komen/ want ik had hem alreede genoeg ende vermaend dat hy hier komen soude. 't Is wel geseijd/ seyde de koning van Spanjen: Wy sullen gaen mijn Zoone ende ik/ ende gy sult blyven om de Vrouwen geselschap te houden/ seyde hy tot den Koning van Arragon ende van Navarre/ ende meer andere Baroenen/ ende ook om Jan van Parijs eerlyker te ontfangen: Want ik meijnde dat hy komen sal om nyment wille/ ende ter liefden van mynen behouden Zoone/ dewelke met hem gekomen is/ alsoo hy seijd. Alsoo scheyden beyde de koningen van daer met schoon geselschap. Ende als sy waren aen den eersten [illegible]-boom/ ende sagen dat de straete sterk gemaekt was/ soo waren sy daer af verwondert. De koning seyde tot de Wachters/ mijn vrienden/ wy willen gaen spreeken met Jan van Parijs/ is dat gy Oorlof hebt om ons in te laten. Wie sijt gy? seyde de Portier. Ik ben de koning van deesen Lande. Vergeevet my Heere/ want ik en kende u niet: U en is geen ding beslooten/ want wy hebben het al by bevel. Ende de koning die woude in-gaen door de winkeut/ maer de Poortier en woudes niet gedoogen/ doch hy dede hem de Poorte open/ ende sy gingen inne/ ende noijt en werd de Poorte geslooten/ tot dat de koning van Spanjen ende sijn geselschap binnen was. Doe waren deese twee koningen verwondert als sy over straeten gingen ende sagen soo schoone Tapisserije/ want het scheen een Paradijs te sijn om de groote geneuchte die daer was. Ende sy waren vol gewapent Volk/ welke geen gelaet en maekten om hun te ontwapenen. Ende als sy gekomen waren voor 't Logijs/ soo vonden sy den kapiteijn van der Guarde/ dewelke een wonderlijk frisch Man was/ ende in seer rykelyken staet/ ende de koning seyde: Heere/ sullen wy Jan van Parijs wel mogen spreeken? Wie sijt gy/ seyde de kapiteijn? Ik ben de koning van dit Land/ ende siet hier is mijn behouden Zoone de koning van Engeland/ soo willen wy Jan van Parys nooden dat hy ter Bruiloft kome. Heere/ seyde de kapiteijn van der Guarde/ en belgt u niet/ want ik en kenne u niet: maer ik kende de koning van Engeland: U Heere en is geen ding geslooten/ daerom sal ik voor u gaen om u te geleyden. Doe ging hy voor/ ende de koning van Spanjen/ die den anderen koning by der hand hadde/ die volgde na niet groot getal van Barnder heeren. Als sy waren in de gemeene Zale/ soo verwonderden sy hen van de kostelijkheyd der Tapisserije die daer waren. Terstond ging de kapiteijn kloppen aen de kamer van den Rade/ ende seyde tot eenen van de Deurwaerders dat de koning van Spanjen ende van Engeland aen de Poorte stonden/ ende wouden hunnen Heere spreeken. Doe ging de cancelier uijt der kameren/ vergezelschapt met vijftig Baroenen in seer schoonen staet/ onder welken waren de Hertogen van Orleans ende van Bourbon/ ende meer andere Hertogen ende oude Graven: want alle de jonge Prinsen/ die hielt Jan van Parijs by hem/ tot in getale van hondert toe/ alsoo gy hier vooren gehoort hebt. De cancelier ontfing de koningen van hun geselschap eerlyken. Doe seyde de cancelier tot den koning: Heere wat komt gy hier doen/ gy die soo groote tijdkortinge hebt in u Paleijs? Sijt wellekomme in uw's selfs Landschap. Certeijn (seyde hy) ik en

soude

soude my niet konnen onthouden / ik en kwame Jan van Parijs besoeken / ende hem nooden / dat hem believe te komen op mijn Paleijs ende het syne / ende besoeken de Vrouwen die na hem seer groot verlangen hebben. Daerom bid ik u dat gy maekt dat ik hem spreke / is 't mogelijk. Voorwaer het is wel om doen seyde de kancelier / des hem den koning bedankte: Nu komt dan Heere / seyde de kancelier / ik sal u den weg wysen. Doe leyde hy hem in de kamer van den Rade / dewelke al behangen was met root Satijn / gestikt met Loofer-werk van Goude / den Hemel ende de Vloer van den selven. Daer na kwam hy kloppen aen de kamer van den secreten Raede / daer Jan van Parijs was / in den manieren als volgt: In den eersten / de kamer den Hemel en Vloer was behangen met groen Fluweelen stukken / met groote Personagien van goude / kostelyken verciert met peerlen / daer in stond getrokken het Oude Testament. In den hoek van de kamer stonden eenen hogen Zetel met drie trappen bedekt met een kostelyke gulde Pelle / ende daer boven was een seer rykelyk Pavilioen / gemaekt van Gout smee-werk besteken met een groot getal van goude kerekens / daer aen hingen Diamanten / Robijnen / Smaragden: Saffieren en meer andere dierbare Steenen / die wonderlyken glans gaven. Jan van Parijs ende syn Edellieden waren alle t'samen gekleed met goude laeken / soo rykelyk dattet wonder was / besonder Jan van Parijs / die hadde eenen seer rykelyken Hals-ring / al beset met kostelyke Peerlen. De Deurwaerder kwam ende opende de Poorte om te sien wie daer klopte. Zoo sont hy den kanceller ende de twee koningen / die seyden tot den Deur-waerder / Wat doet u Meester? mijn Heere / seyde de Deurwaerder: Hy houtet met sijn Baroenen. Ziet hier is de koning van Spanjen / seyde de kancelier / die komt hem besoeken. Ende alsoo de kancelier met de 2 koningen binnen soude gaen / soo viel hy op sijn knien voor Jan van Parijs / seggende: Heere; hier is den koning van Spanjen die u komt groeten. Als de koning van Spanjen / hem sag in soo grooten Triumphe / neygde hy hem / ende bewees hem eere. Ende als Jan van Parijs hem sag / soo stont hy op uyt synen Zetel / ende kwam hem omhelsen / seggende: Heere koning van Spanjen God behoede u ende u Edel geselschap en uwen behouden Zone / het en is niet lange dat wy sijn gekomen / komt sitten. Doe nam hy hem by der hant / ende leyde hem by hem te sitten. Daer na seyde hy tot den koning van Engelant: Neemt plaetse waer dat u belieft. De Baroenen van Jan van Parijs deden d'ander sitten. Ende als yegelijk geseten was / soo sprak de Koning van Spanjen in deser manieren: Jan van Parijs ist dat ik u anders niet en noeme / dat behoord my vergeven te worden; want u Volk en heeft ons uwe Tytels niet willen noemen; nochtans gy sijt welkom in dit Land / welk open staet tot uwen gebode. Grammercijs seyde Jan van Parijs. Ik bid u / seyde de koning / dattet u believe ons dese eere aan te doen / dat gy komt tot in 't Paleijs de Vrouwen besoeken / die seer na u verlangen / ende daer suldy vinden den koning ende de koninginne van Arragon ende de koning van Navarre ende van Portugael / ende veel groote Vrouwen ende Baroenen. Ook en suldy niet soo eerlyken getracteert noch ontfangen worden alsoo u wel betaemt / maer schoone ende eerlyke. Jong-vrouwen sijnder / die u blyde gelaet toonen sullen. De lieden van den koning van Engeland waren al verbittert van de groote ootmoedigheyt ende liefde die de koning van Spanjen Jan van Parijs betoonde. Voorwaer / seyde Jan van Parijs / gy noch

de

de Vrouwen en syt niet te verachten; So sullen wy een collatie doen/ ende dan sullen wyse gaen besoeken.

Hoe Jan van Parys dede brengen alle zoorten van Speceryen ende Confituuren, ende menigerhande Wynen, ende hoe hy na des Koning van Spanjen Paleys ging.

Het xxxvj. Capittel.

Terstond brachten sy Speceryen ende Konfituren van alderhande soorten/ in groote Koppen van Goude ende dierbaer Gesteente. Daer na menigerley Wynen/ daer de Koning heel af verwondert was. Als sy gecollacht hadden/ soo seyde Jan van Parys tot den Koning: Wel aen/ gaen wy; alst u gelieft. Doen nam hy de Koning by der hant/ ende stelden hem op den weg. Als hy gekomen was aen de poorte/ doe seyde hy tot den Kapiteyn van der Garden/ dat hy niemant brengen en soude dan de Baroenen/ ende de hondert Mannen van synder kleedinge. Terstond maekte hem de voorseyde Kapiteyn voort met hondert Mannen van wapenen om den weg te rumen/ want het gedrang groot was. De Vrouwen ende Heeren van 't Paleys waren alle misnoegig/ als sy sagen dat de twee Koningen soo lange uyt bleven: maer daer kwam een Ridder seer loopende/ die kwam seggen: Wel op; macht u gereedt/ want hier komen de alderschoonste lieden/ ende soo wel toe-gemaekt/ als oyt op aertrijk waren. Doe hadden de Jonkvrouwen seer groote blijdschap. De Koning van Arragon nam de Koninginne van Spanjen/ ende syn Dochter werd geleyd van den Koning van Navarre/ ende de Koning van Portugal nam de Koninginne van Arragon/ ende de andere Princen namen elk hun Vrouwen/ ende sy stelden hun in Ordinantie. Doe gingen sy hun sien komen van verre door de Vensteren. Daer na stelde hem een ygelijk op syn plaetse/ ende syden: En siet gy niet hoe sy de eere aen-neemt voor de Koningen/ dat sy alle beyde hem leyden/ en hy treed voort? Seker hy is een Man van seer hooge geboorte/ ende hy en laet niet blyken dat hy in een vreem Land is. Voorwaer seyden d'ander/ hy en is/ want hy is over al de sterkste/ 't welk hem sulken moet geeft. Terteyn/ seyde de Jongvrouwe/ die preusheyt die hy heeft/ die voegt hem seer wel/ want hy is eenen regten spiegel der schoonheyd. Ende doen kwam de Garde inne/ die al 't geselschap groeteden/ ende gingen vast by een staen in een Perk/ tegen eenen hoek van der Sale/ soo datter scheen dat sy alle niet en besloegen de plaetse van veertig Menschen.

Hoe Jan van Parys ging zitten op de hoogste plaatze van de Zale met de Jonk-vrouwe, en van de propoosten die zy 't zamen hadden.

Het xxxvij. Capittel.

So is Jan van Parys gekomen tusschen den Koning van Engeland ende van Spanjen in de Zale. De Heeren ende Jong-vrouwen kwamen in 't gemoete. Jan van Parys groetede de Koninginne van Arragon/ van Navarre ende van Portugael/ daer na nam hy synen Hoedt van synen hoofde/ ende kuste de twee Koninginnen. Na deesen nam hy de Maget by der hand wel ootmoedelijk/ ende kustese minnelijk/ seggende. Ik danke u Suster van uwer tegenwoordigheyd. Sy werd root/ en sy neygde haer. Daer na seyde Jan van Parys tot syn Baroenen: Gaet kust alle deese Vrou-

Vrouwen / wy sullen ons gaen rusten. Doe nam hy de koninginne by der handt / ende seyde tot den Hertog van Normandien / dewelke by hem stondt / dat hy hem de Jongvrouwen brengen soude. Soo ging hy sitten op de edelste plaetse van der Sale die groot was / ende hy sette hem in 't midden van de koninginnen. Daer na seyde hy tot den Hertoge van Orleans synen Neven: Brengt my 't geene dat ik u gegeven hebbe: gy en sijt soo schamel niet / gy en neemt wel de beste plaetse. Hier af begost een yegelijk te laggen, Daer na seyde hy overluyt: Gy Heeren / neemt plaetse / want wy hebben de onse in-genomen. Doe begost hy te kouten metten Maget alle de koningen ende groote Princen ende vrouwen soo seer na als sy mochten / kwamen daer by om hun-lieden te hooren kouten. Ende terwyle sy spraecken / seyde de Maget tot Jan van Parijs: Heere gy hebt met u gebracht een schoone macht van volk / ende soo wel toe gemaekt / als men oyt sag in dese contreyen. Mijn lief / seyde Jan van Parijs / ik heb dat gedaen ter liefden van u. Ende hoe (seyde de Maget / ende sy wert root) ter liefden van my? Ik sal 't u seggen / antwoorde hy) Ik heb hooren seggen / dat men morgen u Bruylost houden soude / ende hierom kome ik my presenteeren met mynen staet ende krijgs-lieden / om u eere te bewysen. Heere / seyde de Maget (al beschaemt sijnde) ik dank u van uwen dienst. Noyt en saegdy soo seer lachen als de Heeren en vrouwen loegen om de vraegen die hy daer dede. Doe seyde de koning van Navarre tot den koning van Spanjen: Hoordy desen Man wel den welke mijn kousijn uwe behouden Soone lachte / ende seyde / dat hy onderwyle woorden sprak gelijk een Sot. Voorwaer ik geloove dat hy niet en doet / maer hy seytse soo bedektelijk / dattet niemant en kan verstaen / soo woude ik wel dat wyse hem deden uytleggen. Ik woudet ook wel seyde de koning / maer ik heb angst dat hy des hem belgen mocht. Want om myn geloove 't is de bevallijkste creatuure die ik oyt sag / daerom waer 't goet dat men hem dede drinken / seyde de koning / maer wy souden soo niet konnen doen / alsoo hy ons gedaen heeft / maer hy en sal noch niet weg reysen daerom begeere ik kennisse te hebben met hem.

Hoe de Koning van Spanjen een Banket dede brengen, ende van verscheiden t'samen koutingen.

Het xxxviij. Capittel.

Hier-en-tusschen dede de koning een Banket brengen / 't welk haest gereedt was / ende de Hof-meester kwam vragen een van de Baronnen van Jan van Parijs / hoe men hem soude te drinken geven. Vertoeft (seyde die) ik gae den geenen halen die hem dient. Ende ging den Hertog van Normandyen seggen dat men woude Wijn schenken De Hertoge riep den Schild-knecht / ende seyde hem dat hy soude gaen halen de koppen om te dienen. Desen riep twee andere Schildtknechten tot hem / ende de koppen hebbende / kwamen sy die presenteeren Jan van Parijs dewelke nam den synen / ende gebood dat men de twee andere den twee koningen geven soude / ende seyde; Laten wy drie eerst drinken / de andere sullen drinken als 't hun believen sal. Doe dronk hy sonder beyden / ende gaf synen kop de Maget / seggende: Houdt daer schoon Lief / ik heb u gebrocht / ik weet wel dat gy u voor my niet ontsien en sult. Godt seggen my (seyde de Maget) daer en is geen saeke waeromme / aldus soo danke ik u. De koningen / Heeren ende vrouwen dronken ende waren vrolijk / en sy verwonderden hun seer dat Jan van

F Parijs

Parijs alsoo de eere aennam boven alle de koningen / die ouder waren dan hy. Als het Banket gedaen was / soo kwamen de koningen en vrouwen by Jan van Parijs om te horen ende met hem te kouten. Doe vraegde hem den koning van Navarre Jan van Parijs / myn lieve vriendt / wat segt gy van onse nieu-gehoude ? certeyn seyde hy / niet dan alle deugt ende eere / want my dunkt dat God haer volmaekt heeft in alle delen / alsoo dat hy aen haer niet vergeeten en heeft. Daerom en behoeft sy niet dan eenen goeden Officier: Ende wat Officier / Heere / seyde sy / Nu vraegt dan mynen Heeren / om te weten of sy hem u souden konnen noemen. Op mijn geloove / seyde de koning van Portugael / uwe woorden sijn soo swaer om te verstaen / dat wy die niet en souden konnen uijt-drukken / daerom bidden wy u dat gy hem ons wilt noemen. Voorwaer seyde Jan van Parijs / het is een sake die licht om verstaen is: Want ik geloove dat sy van Hof-Meester / van Schildt knechten ende van Secretarissen wel voorsien. Maer als dan eerst salse hebben het vol brengen van alle haer begeerte / alsse sal hebben eenen machtigen / ryken ende wysen Man. Als sy deese woorden verstonden / soo begost een yegelijk seer te lacchen. Nu wel voorwaer seyde de koning van Spanjen / Heere gy weet wel wat den vrouwen gebreekt / maer van alle uwe woorden behoeft men altoos een gloose te maeken. Ende daerom waer 't saeke dat ik geen sorge en hadden u te vertoonen / ik soude u vragen d' uijtligginge van sommige woorden / die gy hebt geseijdt onderwegen tot mynen behouden Sone. Certeijn / seyde Jan van Parijs / vraegt alle wat u believt / want geen ding en soude my konnen mishagen. Met oorlof dan / seyde de koning van Spanjen / ik sal u een seggen. Mijn Dochters Man van Englandt heeft geseijdt / dat als gy kwaemt op een tydt dattet regende / soo seyde gy hem / dat hy die een koning was / behoorde syn volk huijsen te doen dragen / om hem te bewaren tegen den regen. Soo en kan ik niet verstaen / hoe deese huijsen souden mogen gaen / ofte wie die dragen soude. Jan van Parys begost te lacchen en seijde: Seeker dat is goet te verstaen / waert sake dat gy geweest had ter selver steede: Want gy mocht wel Exempel nemen aen my ende aen myn volk / want wy hadden mantels ende half kappen / midsgaders onse Leersen die ons bewaerden tegen den regen. Ende alst schoon weder was / soo leyden wy die op onse bahuuken / ende dat syn de huysen daer ik af seyde tot uwen schoon-sone / dewelke nat was hy ende syn volk als / of sy hadde gebonst geweest in de Riviere. Ya / ha / seyde de koning / gy segt waer: Waerachtelijk (seyde de koning van Portugael / den koning van Spanjen in syn Oore) deese en is soo sot niet als uwen behouwen soone seyde / maer hy heeft een schoon levendig verstand na synen ouder. Noch soude ik u geerne een ander ding vragen / seyde de koning van Spanjen / waert uwe believde. Dat is / op eenen anderen dag / soo seydet gy hem dat hy syn volk geen bruggen deede dragen oft voeren om over de Riviere te passeeren. Dat en behoeft geen groote uijtlegginge / want het is van de selve gelijk d' eerste. Het is waerachtig dat wy over dese syde Bayonne op een tyd vonden een kleyn Riviere / seer hol ofte diepe ende snel / ende de koning van Engeland ende syn lieden / die qualyk gemonteerd waren / die gingen daer inne om door te gaen / waer af dattet wel t'sestig verdronken van de geene die qualijk opgeseten waren / ende ik passeerde na met myne volkje / en die en hadden geen letsel. Ende als wy waren gepasseert so dede my den Koning syn klachten van syn volk dat verdronken was. Ende ik seyde

seyde hem dat hy behoorde een Brugge te doen na dragen/ om hun door 't water te doen passeeren behouden lijfs. Dat is te seggen goede Peerden/ also hy sag dat de mynen waren/ dewelke geen letsel en kregen. Ik meynde dat hy 't wel verstaen soude hebben. Voorwaer seyde de koning van Navarre/ gy gavet hem wel te verstaen. Wel aen nu gy ons soo veel gezeyt hebt/ seyde de koning van Spanjen/ soo bid ik u dat gy ons 't derde verklaere/ ende meer en sullen wy u daer af niet spreeken. Ik heb u geseydt/ dat alle 't geene dat u belieft/ dat belieft my/ daerom en maekt daer af geen swarigheydt. Ik bid u dan/ seyde de koning van Spanjen/ dat gy ons verklaert hoe gy verstaet 't geene gy hem seydet: Dat uwen vader wylen was bekomen in dit landt geleden vyftien Jaer/ ende hadde een Eyndt-vogel eenen strik geleydt ende dat gy kwaemt om te sien oft de eynde gevangen was. Daer af seyde Jan van Parys/ en verispe ik den koning van Engelandt niet/ want het is seer swaer om te verstaen. Ende nochtans na dien dat het op de redenen komt/ soo ben ik te vreden dat ik 't u verklaren sal/ Nu verstaet wattet is: Het is waerachtig datter wel omtrent vijftien Jaren geleden is dat de koning van Vrankrijk mijn vader saliger kwam in dit Landt/ om 't rijk wederom te stellen onder uwe gehoorsaemheydt/ ende den Leger op te slaen die die koninginne u Huys vrouwe belegerde. Ende als hy wilde weg reysen/ soo gaeft gy hem alle beyde uwe Dochters om die ten houwelyke te besteeden/ daer hem dat goedt dunken soude Ende hy antwoorde u dat het syn soude aen mij: Ende dit is den strik/ ende siet hier/ dit is de Eynde/ die ik ben komen sien/ of sy niet gevangen en is.

Hoe Jan van Parys met zyn Heeren ende Baroenen hun Klederen opsloegen, voor alle de Heeren en Vrouwen, om te toonen wie sy waren.

Het xxxix. Capittel.

Nu alsoo haest als hy syn redene geeyndigt hadden met den koning van Spanjen/ doe sloeg hy synen Rok op die was van binnen blaeuw Fluweel/ besaeyt met veel schoone Gulde Lelyen. Als den koning ende de koninginne van Spanjen deese sagen/ soo knielden sy alle beyde neder voor syn voeten met hun Dochter/ ende seyde: O mogende koning/ om Godts wille soo believe u ons te vergeven onse misdaedt. Want alle 't geene dat gy geseydt hebt/ is waerachtig/ ende wy weten 't wel/ ende den meesten deel van alle myne Baroenen die hier syn Daerom ben ik te vreden sulke straffinge te ontfangen als u believen sal my te setten. Ende aengaende dese onse Dochter/ soo weet ik wel dat sy niet weerdig en is u toegevoegt te worden/ maer van nu voorts soo lever ikse u/ om haer ten Houweijck te geven die 't u believen sal/ ende hem te geven 't besit van mynen koningryke. De koning Jan hiefse op/ ende bedanktese: Daer na seyde hy tot de Maget: Mijn Lief/ gy hebt gehoort 't geene dat uwen vader ende uwe Moeder geseydt hebben: Wat segt gy daer af? want 't gaet u aen: Wilt gy den koning van Engelandt hebben? Alderhoogste gebooren ende machtige koning/ ik wil houden van puncte op puncte 't gene dat mijn vader u geseijt heeft/ want de eerste gelofte behoordet u te binden: Daerom soude ik my voor gelukkig houden/ waer 't sake dat ik hadden eenen van uwen Baroenen. Nu segt hem dan wien gy begeert/ want yegelijk draegt sijn Wapenen onder synen Rok. Doen dede

dede de koning Jan op-staen de ridderen van de voor-seyde Baenderheeren/ 't welk seer schoon was om te sien. Doen lieten hem kennen de Oudste die in Spanjen hadden geweest met den koning wylen/ gelijk als de Hertog van Orleans van Barbon ende meer andere. De koning Jan vraegde wederom de Maget: Hebt gy u bedacht wien gy hebben wilt van desen/ oft wilt gy u daer noch op bedenken? Hoog gebooren Heere (seyde sy) my en behoort niet toe te kiesen maer de geene die u believen sal/ sal my believen/ achter-volgende de belofte die mijn Heer vader de uwe dede. Ik voorwaer/ gy sijt een loos Wijf/ seyde de koning Jan/ na dien dat gy wilt houden de belofte van uwen vader: dat is te seggen dat ik schuldig ben te houden de belofte die mijn vader dede: Dat is dat gy sout sijn mijn getrouwt wijf. Doe begosten sy alle te laggen/ behalve de Engelsche. Nu wel aen seyde de koning Jan/ in goeder trouw/ soudet gy wel willen mijn Wijf sijn/ waer 't sake dat het uwen vader woude/ ende dat ik daer in consentere? Heere/ het is een vrage die geen antwoord en behoeft/ want gy meucht wel weeten dattet geen ding ter Weerelt en is dat ik soo geerne hadde. Nu dan mijn Lief ik ben te vreden/ ende beloove u mogen te trouwen mettet wille Godts ende uwer vrinden. De koning van Spanjen ende de koninginne dankten hem/ ende de koningen van Arragon; van Portugael/ ende van Navarre/ kwamen hem vergiffenisse bidden/ om dat sy hem de eere niet bewesen en hadden/ die hem toe-behoorde. Heer koning van Engelandt; seyde de koning van Vrankryk/ gy en behoort niet kwalijk te vreden te sijn om dese sacke/ want sy was mijn over vijftien jaer. Daerom so en heb ik niet willen breken de belofte van wylen mynen vader.

Hoe de Koning van Engeland weg reysde wel droeve ende gestoort, als hy zag dat de Koning van Vrankryk hem hadde ontrokken de gene, die zyn hert ende gepeyns in haar gewelt hielt.

Het xl. Capittel.

De koning van Engeland dese dingen siende/ was seer verbittert/ ging uytten Paleyse/ sadt op te paerde/ ende reysde weg hy ende sijn volk na sijn Landt toe. Na den af-scheyd van den koning/ soo begost men groote volle Feest te houden/ op 't Paleys/ ende in der Stadt/ als men wist dattet was de koning ning van Vrankryk/ die de Dochter trouwde. De Avondt maeltijdt was seer groot/ ende sy werden gedient met veel tusschen gerechten die uyt de Keuken des konings van Vrankrijk kwamen/ al in Silver-werk. De Maget was so blyde datmen het niet en soude konnen vertellen noch seggen/ daerom over loop ik het bok om der kortheyt wille. Des anderen daeghs smorgens soo sondt den Koning Jan eydelpke kleynodien aan de Maget/ ende gouden Vaiselle/ een Tresoor vol/ ende een Pauwelioen gemaekt van Kellen beset met Edel Gesteente 't kostelijkste dat men oojt sag/ ende hy sondt sijn Snyders om haer Kleederen te maeken op de Fransche mode voor haer ende voor alle haer jonk-vrouwen.

Hoe de Koning van Vrankryk trouwde de Dogter des Konings van Spanjen in groote triumphe ende eere, en haar Habyten op zyn Frans gemaakt werden.

Het xli. Capittel.

Den dag gekomen sijnde/ soo trouwde de Koning Jan de Dochter der Konings van Spanjen/ in de Stad van Burgos/ in 's Lands kleedinge uyt ge-

genomen de kroone die de koning Jan haer gaf / die zeer kostelyk was. De Feeste ende Triumphe laet ik passeeren. Als den Avond quam / soo seyde de koning Jan / dat hy niet slapen en soude in 't Paleys / ende daerom werden de vrouwen geleyd in syn Logys met de Bruydt. Ende als sy sagen dat wonder dat daer was / soo seyden sy alle / dat de Maget in een goede eere gebooren was / dat sy sulken Prince getrouwt hadde / ende dat sy in korter stond een fraey mangelinge gedaen hadde. Terwylen dat de vrouwen haer ontkleeden / soo quam de koning Jan / ende seyde tot syn Lief: Nu wel myn Lief en behaegt u niet qualyk / dat gy uwes vaders Paleys gelaten hebt: Certeyn myn Heere / men behoeven my niet te vragen / want ik en hadde noyt soo volmaekte blydschap / als ik gehad hebbe dat ik hier binne quam. Ook soo en is niet te gelyken 't Paleys van mynen vader by dit Logys: Maer ik zegge noch meer / dat ik u liever hebbe dan de gansche Wereld. Dit woord behaegde de koning wel / daerom zoo omhelsde hy haer / ende zeyde / Myn lief / dit woord en sal niet vergeten worden. Wel aen / wat sullen deze schoone vrouwen ende juf-vrouwen geven / dat zy zo veel moeyten gedaen hebben om uwen wil? Myn Heer (zeyde zy) ik en weets niet. Siet daer (zeyde zy) neemt deeze schoone koffers vol schoone juweelen van gouden Laken / deylt die daer 't u goede dunken zal / want tot dien eynde zynze hier gebragt. De Maget knielde ende zeer ootmoedelyk dankte zy hem / maer hy hiesze terstond op / ende zeyde haer / dat zy 't niet meer doen en zoude / maer datze van nu voortaen hem toespreeken zoude gelyk tegen haren man. Het en is geen reden zeyde de

Moeder. Ik begeer so te houden seyde hy ende hy hiet haer dat sy de kleynodien ende Juweele deylen soude onder de Vrouwen ende Jonk-vrouwen. Daer na als de Bruydt ontkleedt was soo ghingense slapen/ ende de Vrouwen ende Juffvrouwen gingen weg elk op haer plaetse. Doen quam terstond de Koning van Vrankrijk/ den welken den tijdt seer lang viel dat de Bruydt ontkleed wierdt. Doen leyde hy hem by de geene die hy beminde boven alle Creatuuren/ ende en hadde geen ongelijk/ want het was de minlijkste de ootmoedigste/ de schoonste/ de wijste/ de eerbaerste/ ende de best gemanierste/ die ter Wereldt was. Wie weet de geneugte ende vreugt die sy hadden. Aldus soo begonde lyse die Nacht met eenen schoonen Sone/ die naemaels wierde Koning van Vrankrijk. Ende des anderen daegs smorgens soo stont Koning Jan op/ ende ging by sijn Baroenen/ die seer blijde waren van huns Heeren wegen/ die hun eerlijken beleyde. De Vrouwen quamen die nieuwe Koninginne besoeken/ die haer lieden blijdelijk ontfing. Ende alsoo als sy haer meynden te kleeden/ quam de Opperste Kleer-snyder van den Koning/ ende seyde tot haer lieden knielende. Myn Vrouwe en belgt u niet/ want haere Majesteyt moet gekleedt worden op de Fransoysche mode. Vriendt seyde de Koninginne van Vrankrijk/ kleet my doch alsoo/ want ik ben goed Fransoysch/ ende sal het syn al myn leven lang. Terstond quamen de snyders ende kleer makers van Koning Jan wegen/ om de Koninginne gereedt te maeken met groote neerstigheydt. Ende sy deden haer eenen rykelijken keurs aen van gulden kamocanen Laken/ ende daer over eenen Tabbaert van fluweel/ besaeyt met gouden Lelyen/ seer schoon ende moey/ dat sy met de schoonheidt die sy hadde/ heeter schoon Goddelijk dan Menschelijk te zijn. Daer na settense op haer hoofdt een seer kostelijk cieraet/ ende om haeren hals werdt geleyt eenen halsring van Goude/ bedekt met Robynen ende Diamanten/ ende daer stondt in 't midden eenen Karbonkel-Steen/ die groot licht gaf. Terwyle dat mense kleede kwam den Koning van Spanjen/ van Portugael/ van Navarre ende van Arragon/ dese vonden Koning Jan by zijn Vaendelheeren/ soo groeteden sy hem/ ende hy ontfingse seer vriendelijk. Daer na vraegden sy hem/ hoe 't met hem [illegible]. Seer wel/ ende ook sult gy myne Vrouwe frisch ende gesondt vinden. [illegible] besoeken by [illegible] Koningen. Ik sal daer met u gaen om te hooren wat sy seggen sal. Ende als sy binnen gegaen waren in de kamer/ ende de Koninginne van Vrankrijk also gekleedt sagen/ soo deden sy haer seer groote Reverentie/ ende sy groete hun wederom/ ende toonde hun-lieden blyde gesichte. Aldus waren sy seer verwondert dat syse in soo rykelyken staet sagen. Doen seyde haer de Koning van Navarre al lachende/ Hoe Mevrouwe/ zyn de Lelyen op u lyf geklommen? Ja/ seydese lief Cousyn/ maer daer is noch veel meer van binnen/ die nimmermeer daer uyt komen en sullen. Als Koning Jan dit verstont/ zo was hij daerom zeer blijde/ maer hij en liet het niet blyken. Als 't al gereedt was doe ging hij in de kerke/ die was kostelijk behangen met Lely-blommen/ ende de Koning schonkse der kerke ende alle de Ornamenten van den Outaer/ die grooten rykdom weert waren. Wat soude ik u meer vertellen de Feeste duurde veertien Dagen lang. Doe gaf Koning Jan rykelyke giften den Koning ende der Koninginne van Spanjen/ zyn beyde vader en moeder: Dat dede hij ook den Koning van Arragon/ van Portugael/ ende van Navarre/ ende

hunne

hunne huijs-vrouwen/ ende alle de ridderen/ alsoo dat een yegelijk hem hooglijk bedankte/ ende sy wel te vreden waren.

Hoe de Koning Jan oorlof nam aan zyn behoude Vader ende Moeder, ende van hunner komste in Vrankryk.

Het xlij. Capittel.

Na dat de bruyloft gepasseert was soo kwam de koning van vrankrijk totten koning van Spanjen/ ende tot de koninginne/ in 't by-wesen van haer Dochter sijn huijs-vrouwe ende seyde tot hun/ lieve vader/ en gy lieve Moeder/ gy weet dat ik grooten last hebbe/ om mijn rijk te regeeren/ ende met my den meestendeel van mijn Baronnen hebbe ende heb mijn Moeder alleen gelaten/ de welke ik weet groot verlangen heeft om my te sien: Daerom is 't uwe believte/ gy sult my oorlof geven/ ende duchtende dat gy het u belgen mogt/ soo en derf ik aen u geen oorlof nemen/ om mijn lief weg te voeren. Hierom is 't dat u believd dat zy blyve/ soo beveele ikse u/ ende ik sal haer haren staet laten/ alsoo als sulken koninginne betaemt/ want van uwe goede en wil ik niet dat sy vertere. Ik bid u/ tracteert uwe volk wel/ ende wagt u van die te verdrukken/ soo sullen zy God voor bidden. Als hy dese woorden sprak soo weende de jonge vrouwe dat haer de tranen over vielen/ siende dattet met haer geschapen was te blyven ende dat haer lief weg

weg trekken soude sonder haer. Hoorende de koning van Spanjen 't geene de koning van Vrankrijk hem had geseit / soo antwoorde hy hem aldus: lieve sone / nadien u belieft heeft my dese eere aen te doen / dat gy hebt genomen mijn Dochter ten Wyve / soo bid ik u / dat gy haer niet en wilt verlaten / want sonder u en soude sy niet konnen geduren. Soo bid ik u dat gy in dit Ryke wilt stellen sulke Binwaerts / als u believen sal / want van nu voorts levere ik u het koningrijk. Mijn Heere seyde de koning van Vrankrijk ik bid u dat men nimmermeer hier af en spreeke / want met dit koningrijk ende met het myne / soo lange als gy sult leven sult gy meugen doen / dat gy wilt: want zijt des seker / dat uwe koningrijk noch uwe goeden my niet en hebben verwekt om uwe Dochter te nemen / maer haren goeden name. Ende nademael dattet u beliefde is / dat ikse mede leyde / so ben ik daer af blyde / is saeke dat sy daer in wil Consenteeren. Als de koninginne van Vrankrijk dese woorden hoorde so vielse op haer knien voor hem / ende seyde: Mijn Heere / waerom begeert gy mijn consent? want op mijn trouwe ik en hebs geene dan gelijk het uwe dat aenveert / ende ik verseeker u dat gy niet en soud kunnen yet begeeren het en beliefde my: Want waer 't by alsoo dat ik koste geweten al uwen wille / na mijn vermeugen soude ik 't volbrengen. Lange tijdt spraken sy te samen van dese scheydinge / die te lange zijn zoude om te vertellen. Ten lesten na veel reden / geweens ende verlangens / namen sy oorlof d'een aen d'andere. Ende alles veerdig synde dat ter reise dienstig was / soo scheide de koning van Vrankrijk / ende de koninginne uyt Spanjen / ende deden soo veel door hun dag-reysen; dat sy in Vrankrijk kwamen / daer sy ontfangen worde in de groote Steden met groote eere ende triumphe / principalijk tot Parijs / daer de onthallinge die men hem dede; soo groot was dat het te lang soude zijn om te vertellen: Want seer groote eere wert hunliedem gedaen: ende den Heeren ende Baronnen van Spanjen die hun vrouwe hadde uytgeleyt gedaen tot Parijs toe. Alsoo bleven sy ses Maenden lang in Vrankrijk: ende binnen desen tyde maekten sy goede chiere. Waer na keerden sy wederom in Spanjen. Ende ten eynde van negen Maenden / baerde de koninginne eenen schone zone: Ende vijf jaaren daer na gelag sy van eenen anderen / welke wert koning van Spanjen / na de aflyvigheyt van sijn Groot-vader. Ende den eersten werd koning van Vrankrijk / na synen vader / die leefde lang / hielt syne koningrijk in goede vreede ende in eenigheyt. Daer na verscheyden sy uit dese werelt / om te reisen in de eeuwige glorie der Hemels; daer ik Godt bidde dat hy ons gratie toe geeve dat wy daer moogen komen / AMEN.

sen
al=
re.
ien=
uan
ynt
jen
ya=
de
an=
ar=
was
iel=
den
nen
ndde
lso
ank=
n sy
rom
egen
eenen
daer
n. lhe
afly=
Ende
rank=
ang/
reede
eyden
en in
daer
e toe
nen/

